

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
TIESĪBU TEORIJAS UN VĒSTURES KATEDRA

**„TIESNEŠU ATSEVIŠKĀS DOMAS KĀ TIESĪBU PALĪGAVOTS.
AUGSTĀKĀS TIESAS ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTA
PIEREDZE (2014.-2017.)”**

BAKALaura DARBS

Darba autors: Amanda Alehnoviča

Studenta apliecības Nr.: aa15087

Darba vadītājs: Dr.iur., docente Diāna Apse

Rīga, 2018

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēmas nosaukums ir „Tiesnešu atsevišķās domas kā tiesību paļāvotus. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta pieredze (2014.-2017.)”.

Tā kā tiesnešu atsevišķās domas nav bieži sastopamas, šī darba mērķis ir noskaidrot kādu ietekmi sniedz tiesneša atsevišķo domu institūts. Lai to noskaidrotu, darba autore analizē tiesību zinātnieku dažādos viedokļus par tiesnešu atsevišķo domu institūta esību. Autore klasificē tiesneša atsevišķo domu iedalījuma kritērijus un aplūko tiesnesim piešķirtās brīvības, vārda brīvību un neatkarību, tiesneša atsevišķo domu izpratnē. Salīdzinošā nolūkā tiek apskatīts ne tikai Latvijas, bet arī citu valstu normatīvais regulējums. Darba autore aplūko Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta pieredzi, lai noskaidrotu vai tiesnešu atsevišķās domas ir devušas kādu ietekmi uz likumdevēju.

Atslēgas vārdi: Tiesnešu atsevišķās domas, Augstākā tiesa, Administratīvo lietu departaments, tiesneša vārda brīvība un neatkarība.

ABSTRACT

The topic of the Bachelor is „Separate opinion of judges as a source of law. Experience of the Supreme Court Departments of Administrative Cases (2014-2017)“.

As separate thoughts of judges are not very common, the aim of this work is to ascertain the effect of the judges' separate opinion. To find it out, the author of the work analyzes different opinions about the existence of the institute of separate opinions of judges. The author classifies the criteria for the division of judges' separate thoughts and views the judge's freedoms, freedom of speech and independence, within the meaning of the judge's separate thoughts. For comparative purposes, not only the regulation of Latvia, but also of other countries is considered. The author of the paper looks at the experience of the Department of Administrative Cases of the Supreme Court in order to find out whether certain thoughts of judges have had any effect on the legislator.

Key words: Judges' separate thoughts, Supreme Court, Department of Administrative cases, judge's freedom of speech and independence.

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS.....	5
1. TIESNEŠU ATSEVIŠĶO DOMU TEORĒTISKIE ASPEKTI.....	7
1.1. Tiesneša atsevišķo domu jēdziena saturs	7
1.2. Tiesnešu atsevišķo domu iedalījums.....	10
1.3. Tiesnešu atsevišķo domu pieļaujamība.....	14
1.3.1. Viedokļu dažādība	14
1.3.2. Tiesneša vārda brīvība un neatkarība	17
2. TIESNEŠA ATSEVIŠĶO DOMU NORMATĪVAIS REGULĒJUMS.....	21
3. TIESNEŠU ATSEVIŠĶĀS DOMAS PRAKSĒ.....	27
3.1. Dialoga un tiesību jaunrades aspekti.....	27
3.2. Latvijas pieredze	31
4. KOPSAVILKUMS.....	35
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS.....	36

IEVADS

Pasaulē joprojām ir daudzas valstis, kur tiesneši savas atsevišķās domas spriedumam nepievieno un npublicē. Tomēr tam, ka likumdevējs ir izšķīries par labu atsevišķo domu institūta ieviešanai Latvijas tiesību sistēmā, ir būtiska nozīme.¹

Tiesnešu atsevišķās domas ir tiesneša viedoklis, kas neatbalsta tiesas vairākuma ieskatu par nolēmuma pamatojumu vai secinājumiem.²

Paužot savu atšķirīgo viedokli tiesnesis ne tikai aizstāv savu pretējo nostāju par izskatāmo tiesību jautājumu, viņš arī nodrošina, lai netiktu pārkāptas viņa pamattiesības, netiktu aizskarta tiesneša vārda brīvība un neatkarība. Lai arī tiesnesis var izmantot šo, Latvijas likumdošanā noteikto iespēju, paust savu atšķirīgo viedokli, tomēr tā nav neierobežota brīvība. Tiesnesim izsakot savas atsevišķās domas ir jāievēro tiesību normas un tiesneša ētika.

Situācijās, kad tiesnesis nepiekrīt vairākumam un sliecas par labu savu atsevišķo domu paušanai, rada atšķirīgus uzskatus sabiedrībā un tiesību zinātnieku vidū par tiesnešu atsevišķo domu institūtu. Viedokļi dalās „par” un „pret” saistībā ar šā institūta atbalstīšanu. Kamēr pastāv šie atšķirīgie viedokļi, nepieciešams atrast vidusceļu, lai nepārkāptu robežu tiesnešu atsevišķo domu balansa noteikšanai. Atbildes uz šiem jautājumiem tiks rastas darba izstrādes gaitā.

Augstākajā tiesā tiesnešu atsevišķo domu institūts ir normatīvi noregulēts ar normatīvo regulējumu Administratīvo lietu departamentā, Krimināllietu departamentā un Civillietu departamentā. Lielākoties, tiesību zinātnieki, pētot tiesnešu atsevišķo domu institūtu, kā prakses piemēru, ņem par pamatu Satversmes tiesas praksi, taču šajā darbā īpaša uzmanība tiks vērsta tieši Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentam.

Augstākās tiesas mājas lapā, judikatūras sadaļā, pie Administratīvo lietu departamenta kompetences minēts, ka tiesnesis, kuram, lietu izskatot departamenta kopsēdē, bijis atšķirīgs viedoklis par tiesību normas tulkojumu vai piemērošanu, var rakstveidā izteikt savas atsevišķās domas, kas pievienojamas lietai.³

Spriedumu tiesneši paraksta koleģiāli. Ja kāds tiesnesis ir pievienojis savas atsevišķās domas, tas konkrētajā spriedumā neko nemaina, tāpēc darba mērķis ir

---

¹ Kursiņa E. Satversmes tiesas tiesnešu atsevišķās domas. Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums. Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā, 2015, 309.lpp.

² Apse D. Tiesnešu atsevišķās domas. Salīdzinošie un personības nozīmes aspekti. Latvijas Universitātes žurnāls, Juridiskā zinātne, 2015, Nr.8, 234.lpp.

³ Administratīvo lietu departaments. Departamenta kompetence. Pieejams:

<http://www.at.gov.lv/lv/tiesvediba/tiesas-process-augstakaja-tiesa/kasacijas-instance/administrativo-lietu-departaments?print=true> [aplūkots 26.03.2018.]

noskaidrot vai ir un ja ir, tad kāda ietekme ir uz judikatūrā atrodamām pievienotajām tiesnešu atsevišķajām domām, kā arī noskaidrot kādi ir tiesnešu atsevišķo domu paušanas kritēriji un analizēt tos.

Tiesnešu atsevišķās domas palīdz pareizi interpretēt kvalitātes kritērijus par tiesību jautājumiem.

Darba izstrādē tiek izmantotas dažādas metodes. Analītiskā metode plaši pielietota, analizējot tiesu praksi gan nodaļā par Latvijas pieredzi, gan nodaļā par viedokļu dažādību dažādu tiesību zinātnieku vidū, kur tiek aplūkoti argumenti „par” un „pret” atsevišķo domu institūta pastāvēšanu. Pie tiesnešu atsevišķo domu regulējuma izpētes, meklējot kopsakarības dažādos normatīvajos regulējumos, tiek izmantota salīdzinošā metode. Vēsturiskā metode pārsvarā piemērota nodaļā par tiesnešu atsevišķo domu teorētiskajiem aspektiem, kur palūko tiesnešu atsevišķo domu jēdzienu. Tā piemērota arī nodaļā par dialoga un tiesību jaunrades aspektiem, kur aplūkota debašu pielietošana senajās Grieķijas polisās. Savukārt, ar sistēmiskās metodes palīdzību analizēti tiesnešu atsevišķo domu pieļaujamības kritēriji.

1. TIESNEŠU ATSEVIŠĶO DOMU TEORĒTISKIE ASPEKTI

1.1. Tiesneša atsevišķo domu jēdziena saturs

Tiesnešu atsevišķās domas ir tiesneša viedoklis, kas izskatāmajā lietā uztur minoritātes pozīciju un neatbalsta tiesas vairākuma viedokli par nolēmuma pamatojumu vai secinājumiem.⁴ Tas ir veids, kā tiesnesis var paust savu pretējo viedokli un pamatojot to, iespējams radīt pārdomas citiem tiesību zinātniekiem, kas nākotnē varētu mainīt savu lēmumu, tieši pamatojoties uz cita tiesneša izteikto atsevišķo viedokli. Tiesnesis, izsakot savas atsevišķās domas, ne tikai pauž savu viedokli konkrētajā lietā, bet arī aizstāv savas, kā tiesneša tiesības uz vārda brīvību un neatkarību. To autore apskatīs nākamajās darba nodaļās.

Tiesnešu atsevišķo domu mērķis ir tiesiskās sistēmas pilnveide.⁵ Dažādu tiesnešu atsevišķo domu publikācija pat palīdz doktrīnas attīstībai.⁶ Publicētas tiesneša atsevišķās domas palīdz radīt dziļāku izpratni par lietā izskatāmo tiesību jautājumu. Galvenās nostādnes visā pasaulē ir vērstas vienā virzienā – spriest taisnu un godīgu tiesu. Līdz ar to, tiesnesim izsakot savas atsevišķās domas, ir iespējams pilnveidot likuma normas un pielāgot tās mūsdienu strauji augošajai realitātei. Tā neļautu izmantot esošo tiesību normu nepilnības ļaunprātīgos nolūkos.

Saldzinoši, pēdējo dažu gadu laikā, tiesnešu atsevišķās domas ir kļuvušas populārākas kā tiesību zinātnieku izpētes objekts. Tam kā iemesls ir mūsdienu sabiedrība, kas ir atvērta demokrātiskai komunikācijai. Tā izrāda arvien lielāku interesi par valstisko procesu caurspīdīgumu un pārredzamību, tajā skaitā, tai ir svarīga argumentācija, kas bija par pamatu konkrēta lēmuma pieņemšanā.

Kā arī, protams, jāpiemin, ka mūsdienās tiesnešu atsevišķo domu paušana ir kļuvusi populārāka un nepieciešamāka, jo mūsdienu tiesību zinātņu jautājumi ir kļuvuši daudz sarežģītāki.

---

⁴ Apse D. Tiesnešu atsevišķās domas – to paušanas vēsturiskie, normatīvie un citi aspekti. No: Jurisprudence un kultūra: pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, ISBN 978-9984-45-892-2, 81. lpp

⁵ Ibid

⁶ Merkuri E. Dissenting opinions in courts. p.2. Pieejams:

http://www.academia.edu/31090534/Dissenting_opinion_in_courts [aplūkots 20.04.2018.]

Lielu ieguldījumu tiesnešu atsevišķo domu institūta virzībā veikusi Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemele, kā viena no aktīvākajām atsevišķo domu pautējām Eiropas Cilvēktiesību tiesā un Satversmes tiesā. Viņa sarakstījusi grāmatu „Separate opinions at the European Court of Human Rights”, kurā atrodamas vairākas atsevišķās domas, kas pievienotas pie dažādiem Eiropas Cilvēktiesību Tiesas spriedumiem.

Tiesneša atsevišķās domas no pamatsprieduma atšķiras ar vienkāršāku valodas lietojumu un skaidrāku argumentāciju. Tiesas spriedumā tiek izteikts vairākuma viedoklis, un ja pat rezultātā visi tiesneši balso par labu šim viedoklim, nav skaidri zināms, vai visi tiesneši nonāca pie konkrētā secinājuma pa „vienādu ceļu”, balstoties uz vienādiem argumentiem. Atsevišķais viedoklis atklāj argumentus, kas palīdz sabiedrības locekļiem vieglāk izprast kā tiesa nonāca pie sniegtā risinājuma. Piekrītošais viedoklis bieži palīdz izskaidrot tiesas viedokli vai izprast konkrētus tā aspektus.⁷ Situācijās, kad tiesnesis, kurš nepiekrīt vairākuma viedoklim tikai nolēmuma argumentācijas dēļ, bieži lieto koncentrētāku argumentu izklāsta veidu.

Atsevišķo domu dzimtene atrodama valstīs, kur bija anglosakšu tiesību sistēma. Anglijā, kur sprieduma sasniegšanas rezultāts ir publisks, ir divas tiesību sistēmas: kontinentālā tiesību sistēma, kur neatzīst tiesnešu atsevišķās domas un anglosakšu tiesību sistēma, kur ne tikai atzīst tiesnešu atsevišķās domas, bet arī visās tiesu lietās katrs tiesnesis izsaka savu attieksmi saistībā ar lietu.⁸ Tas nozīmē, ka neskatoties uz faktu, ka visiem tiesnešiem ir bijuši vienādi argumenti un visi vienbalsīgi balsojuši par lēmumu, viņi tomēr var iesniegt atsevišķus argumentus par šo lietu.⁹

Pēc daudziem teorētiskiem un politiskiem iebildumiem atsevišķās domas tika pakāpeniski pieņemtas valstīs, kurās pastāv kontinentālā tiesiskā sistēma.¹⁰

Lai arī ir augoša tendence ļaut tiesnešiem publicēt savas piekrītošās un atšķirīgās domas, tomēr vēl aizvien tiesnešu atsevišķo domu institūts nav ieviests visā pasaulē un daudzās valstīs tās netiek pieļautas.

---

⁷ Kelemen K. The Road from Common Law to East-Central Europe: The Case of the Dissenting Opinion. p.133. Pieejams: http://www.academia.edu/27459865/The_Road_from_Common_Law_to_East-Central_Europe_The_Case_of_the_Dissenting_Opinion [aplūkots 26.03.2018.]

⁸ Laffranque J. Dissenting Opinion and Judicial Independence. Juridica International, VIII, 2003. Pieejams: http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2003_1_162.pdf [18.04.2018.]

⁹ Mercuri E. Dissenting opinions in courts. p.2. Pieejams: http://www.academia.edu/31090534/Dissenting_opinion_in_courts [aplūkots 20.04.2018.]

¹⁰ Safalero E. Dissenting opinion of the Constitutional Court's judge: one of the guarantees of his independence. Report on the conference on "The Importance of Dissenting and Concurring Opinions in the Development of Judicial Review". Batumi, Georgia, 17-18 September 2010, p.2. Pieejams: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JU\(2010\)016-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JU(2010)016-e) [aplūkots 27.03.2018.]

Tā tas ir vairākās valstīs, piemēram, Beļģijā, Itālijā, Luksemburgā, Maltā un citur.¹¹ Francijā līdz pat 14.gadsimtam bija aizliegts pamatot nolēmumus. Tas tika darīts nolūkā izvairīties no nolēmumu apspriešanas, kas varētu kaitēt tiesas autoritātei.¹² Šobrīd viss gan ir mazliet mainījies, nolēmumi tiek pamatoti, jo sabiedrība vēlas zināt, kāpēc tiesa ir izvēlējusies tādu, nevis citādu tiesiskā strīda risinājumu.¹³ Tomēr atsevišķo domu publicēšana aizvien ir aizliegta. Francijas tiesu sistēma ievēro apspriežu slepenības principu, kas ir skaidri interpretēts kā aizliegums publicēt atšķirīgo viedokli. Franču Conseil d'État (augstākā administratīvā tiesa) ir atzinusi, ka slepenība ir vispārējs Francijas publisko tiesību princips, kas aizliedz publicēt pat tad, ja lēmums ir "vienbalsīgs", jo tas atklātu katra tiesneša, kura piedalās apspriedē, individuālo balsojumu.¹⁴

Latvija ir viena no valstīm, kura atzīst atsevišķo domu institūtu. Sīkāk par to autore izklāstīs pie tiesnešu atsevišķo domu normatīvā regulējuma apskates. Tajā skaitā arī Bulgārija, Čehija, Dānija, Vācija, Igaunija, Īrija, Grieķija, Spānija, Kipra, Lietuva, Polija, Ungārija, Portugāle, Rumānija, Slovēnija, Slovākija, Somija, Zviedrija, Lielbritānija ir iekļautas to valstu skaitā, kurā tiesnešu atsevišķo domu paušana ir atļauta.¹⁵

Tiesnesi iesniegt atsevišķās domas var motivēt iekšējie un ārējie aspekti. Atsevišķās domas var ietekmēt tiesneša personības aspekti, piemēram, rakstura īpatnības, aspekti, kas ir saistīti ar tiesneša personīgo pārliecību¹⁶ par tiesnešu apziņas brīvības un iekšējās neatkarības jautājumiem.¹⁷ To var ietekmēt arī lēmumu pieņemšanas organizācija-apspriežu gaita, viss, kas attiecas uz nesaskaņām piemērojamo tiesību interpretācijā un metodikā.

Lai paustu atsevišķās domas, noliedzami spriedumam ir jābūt koleģiālam.¹⁸

---

¹¹ Raffaelli R. Dissenting opinions in the Supreme Courts of the Member States. Study. Policy Department C: Citizens" Rights and Constitutional Affairs. European Union, 2012. p. 17.-19.
<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201304/20130423ATT64963/20130423ATT64963EN.pdf> [aplūkots 26.03.2018.]

¹² Bārdņš G. Dialoga metode un sabiedrības uzticība tiesai. Jurista Vārds. 18.09.2007., Nr.38 1.lpp.

¹³ Ibid

¹⁴ Raffaelli R. Dissenting opinions in the Supreme Courts of the Member States. Study. Policy Department C: Citizens" Rights and Constitutional Affairs. European Union, 2012. p. 18.
<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201304/20130423ATT64963/20130423ATT64963EN.pdf> [aplūkots 26.03.2018.]

¹⁵ Ibid p.20.-29.

¹⁶ Ziemele I. Separate opinions at the European Court of Human Rights. Rīga: Riga Graduate School of Law, 2017, 19.lpp

¹⁷ Apse D. Tiesnešu atsevišķās domas – to paušanas vēsturiskie, normatīvie un citi aspekti, Latvijas Universitātes 5. starptautiskā zinātniskā konference, veltīta Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 95. gadadienai Jurisprudence un kultūra: pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi, 2014. gada 10.–11. Novembris, 84.lpp.

¹⁸ Kelemen K. The Road from Common Law to East-Central Europe: The Case of the Dissenting Opinion. 119.lpp. Pieejams: http://www.academia.edu/27459865/The_Road_from_Common_Law_to_East-Central_Europe_The_Case_of_the_Dissenting_Opinion [aplūkots 26.03.2018.]

Law must be stable and yet it cannot stand still¹⁹ tulkojumā- likumam jābūt stabilam, un tomēr, tas nevar mierīgi nostāvēt . Autoresprāt, būtu jāinterpretē, lai arī ir jāpakļaujas likumam, tomēr tas nevar būt negrozāms un neatfistīties.

Tiesa īpaši rūpējas, lai tiesu prakse netiktu mainīta bez pamatota iemesla, taču gadījumos, kad tā notiek, tā sniedz paskaidrojumus.²⁰ Sabiedrības uztvere strauji mainās, tā pat kā ētikas un morāles normas, likumam jāiet līdzī dzīves realitātei, tāpēc tam jāpielāgojas atbilstoši tiem. Ilglaicīgi nemainot tiesību normas, tās var palikt aplamas, tieši tāpēc tiesnešu atsevišķo domu paušana ir ļoti būtiska, lai veicinātu tiesību tālākveidošanu. Ar spēcīgiem argumentiem pamatojot savu viedokli, tiesneši var ietekmēt likumdevēju un pat normatīvi nostiprināt savas atsevišķās domas, kas būtu aktuālas tiesību sistēmai un atbilstošas esošajām ētikas un morāles normām.

1.2. Tiesnešu atsevišķo domu iedalījums

Jebkurš tiesnesis, kurš ir piedalījies lietas iztiesāšanā ir tiesīgs pievienot spriedumam savas atsevišķās domas, tās var būt piekrietošās domas vai atšķirīgās domas no sprieduma.

Tiesnešu atsevišķās domas nebūt nenozīmē, ka tiesnesis ir kategoriski pret nolēmumu, tieši tāpēc tiesneša atsevišķās domas pēc satura daļās tiesnešu atšķirīgajā un piekrietošajā viedoklī.

Tiesneša atšķirīgais viedoklis ir situācijā, kad kāds vai kādi tiesneši nepiekrīt vairākuma viedoklim. Tiesnesis savu atšķirīgo viedokli var rakstīt pats, vai kopā ar kādu tiesnesi, kura domas sakrīt ar viņa domām. Atšķirīgajā viedoklī tiesnesis nepiekrīt tieši vairākuma secinājumiem, tāpēc savā atšķirīgajā viedoklī tiesnesis ne tikai paskaidro savu pretējo nostāju pret tiesas sniegto secinājumu, bet arī argumentē par piemēroto tiesību normu vai to interpretācijas neatbilstību visā, vai daļējā nolēmuma secinājumu apjomā.

Piemēram, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta spriedumam lietā Nr. SKA–14/2013, par nodokļu tiesībām, senatore Jaurīte Briede pievienoja savas atsevišķās domas. Viņa nepiekrīta tiesnešu vairākumam par lēmumu atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 26.aprīļa spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai. Senatore Jaurīte Briede pamatoja savu nostāju izmantojot Eiropas Savienības Tiesas spriedumus. Analizējot katru lietu, viņa nonāca pie secinājuma,

---

¹⁹ Barak A. The Judge in a Democracy. Princeton, N.J. : Princeton University Press, 2006. p.11.

²⁰ Ziemele I. Separate opinions at the European Court of Human Rights. Rīga: Riga Graduate School of Law, 2017, 15.lpp

ka sprieduma argumentācijā izteiktās atziņas pamatā attiecas uz gadījumu, kad netiek apšaubīts, ka darījums ir noticis. Savukārt gadījumā, ja iestāde vai tiesa ir konstatējusi, ka darījums vispār nav noticis, priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības netiek atzītas. Tā kā izskatāmajā lietā konkrētais darījums nebija noticis, lietā apskatītās Eiropas Savienības Tiesas sprieduma atziņas nav attiecināmas.²¹ Savas argumentācijas nobeigumā senatore Jautrīte Briede atkārtoti uzsvēra, ka pieņemtais lēmums nav pamatots.

Tiesneša piekrītošās domas ir situācijā, kad tiesnesis vai mazākums tiesnešu, piekrīt spriedumam, taču citu apsvērumu dēļ. Šāda situācija var rasties, piemēram, dažādi interpretējot tiesību normas vai, izvērtējot situāciju, viņuprāt šāda sprieduma nozīmīgāks aspekts ir cits apstāklis konkrētajā situācijā no juridiskā viedokļa. Tiesnesis piekrītošajā viedoklī sniedz savu nolēmuma pamatojumu, piekrītot kolēģu spriedumam, taču papildinot to ar saviem argumentiem, sniedzot plašāku vai skaidrāku pamatojumu par tiesas pieņemto nolēmumu.

Līdz ar to var izdalīt divu veidu piekrītošos viedokļus – vienu kā nolēmuma alternatīvo motivāciju un otru kā skaidrojošu viedokli lietā.²²

Tiesnešu atsevišķais viedoklis var būt vairākās formās. Atšķirīgajā viedoklī tiesnesis nepiekrīt tieši tiesas nolēmuma secinājumiem, taču no tā izriet, ka tas nepiekrīt arī tā pilnīgam vai daļējam pamatojumam. Tiesnesim var būt pilnībā vai daļējas atsevišķās domas. Pastāv tiesneša atšķirīgais vai daļēji atšķirīgais viedoklis, vai arī tiesneša piekrītošais vai daļēji piekrītošais viedoklis.

Praksē var būt gadījumi, kad vienā lietā tiesnešu domas var krasi dalīties un viens tiesnesis iesniedz atšķirīgo viedokli, bet cits - piekrītošo. Šāda situācija, piemēram, ir Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietā A.K. pret Latviju, kur Bulgārijas tiesnese Zdravka Kalaydjieva iesniedza piekrītošo viedokli. Šajā viedoklī tiesnese skaidri izteica, ka balsojusi kā vairākums tiesnešu, taču līdz noteiktai robežai. Vēl tiesnese uzsvēra, ka tas, kādā veidā šī sūdzība tika izskatīta, ietvēra vairākas procesuālas neatbilstības un tas, pēc tiesnese domām ir palicis ārpus nacionālo tiesu rūpīgas pārbaudes. Tiesnese piekrita tiesā sniegtajiem secinājumiem, taču savā piekrītošajā viedoklī sniedza plašāku argumentāciju konkrētā nolēmuma pamatojumam. Savukārt tiesnesis Paul Mahoney lietai pievienoja savu atšķirīgo viedokli. Tas sākās ar vārdiem: "man žēl, ka nevarēju balsot kopā ar kolēģiem par

---

²¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 7.maija spriedums lietā Nr. SKA-14/2013

²² Kursiša E. Tiesnešu atsevišķās domas: jēdziens un Satversmes tiesas regulējums. Jurista Vārds, 2016.gada 6.decembris, Nr.49

to, ka ir noticis Konvencijas 8. panta procesuālā aspekta pārkāpums,”²³ kas skaidri liecināja par tiesneša balsojumu.

Ir ļoti svarīgi saprast atšķirību starp tiesneša atšķirīgo viedokli un piekrītošajām domām, jo Latvijā bieži vien tiek lietots tikai jēdziens „tiesnešu atsevišķās domas”. Šāda situācija var radīt maldinošu priekšstatu, ka kāds no tiesnešiem ir pret vairākumu, nepiekrīt spriedumam un uzskata, ka tam būtu jābūt citādākam.

Lai tuvāk apskatītu šī jēdziena gramatisko aspektu, jāaplūko atbilstošais normatīvais regulējums. Piemēram, Administratīvā procesa likuma 346.panta ceturrtā daļa nosaka, ka tiesnesis, kuram bijis atšķirīgs viedoklis, var izteikt savas atsevišķās domas. Likums nav konkrēti noregulējis kādas tiesneša atsevišķās domas var izteikt. Tas pats arī noteikts Civilprocesa likumā. No tā izriet, ka tiesnesis var pievienot gan savu piekrītošo viedokli lietai, sniedzot plašākus argumentus tiesas dotajiem secinājumiem, gan atšķirīgo viedokli, kur tiesnesis var paust savu pretējo nostāju. Turpretī no Satversmes tiesas likuma 30.panta sestās daļas izriet, ja tiesnesis vēlas pievienot savas atsevišķās domas, viņam ir jābalso tikai un vienīgi „pret”. Autoresprāt, no tā izriet, ka tiesnesis nevar balsot „par” un pievienot savu piekrītošo viedokli, bet gan tikai atšķirīgo. Tas nozīmē, ka Satversmes tiesas likuma 30.panta izpratnē atsevišķās domas tulkojamas tikai kā atšķirīgais viedoklis.

Kā vēl viens tiesneša atsevišķo domu klasificēšanas punkts varētu būt tiesnešu skaits, kas izsaka savu atsevišķo viedokli. Tiesnesis savu atsevišķās domas var pievienot individuāli, pats argumentējot savas nostājas tiesību jautājumā pamatojumu vai koleģiāli, kopā ar citiem tiesnešiem, kas ir mazākumā, apvienot savas atsevišķās domas vienā atsevišķajā viedoklī. Tas cik tiesnešu izteikuši atsevišķās domas, tiek norādīts pie sprieduma, pievienotajās tiesneša atsevišķajās domās. Piemēram, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 20.septembra spriedumā, kur pievienotas tiesneša atsevišķās domas, uzreiz norādīts „Senatora Jāņa Neimaņa atsevišķās domas”, kas uzreiz liecina, ka atsevišķās domas pievienotas vienpersoniski. Gadījumā, kad viedokli izsaka vairāki tiesneši, ir uzskaitīts katra tiesneša vārds un uzvārds.

Sevišķa nozīme pievēršama tiesnešu atsevišķo domu publicēšanas nozīmei, jo tās kritizē tiesnešu vairākuma apsērsumu vājās vietās.²⁴ Ciktāl tas attiecas uz publikāciju, var

²³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2014.gada 24.juniņa spriedums lietā A.K. pret Latviju Nr.33011/08. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/eiropas-cilvektiesibu-tiesas-ect-spriedumi-un-lemumi> [aplūkots 23.04.2018.]

²⁴ Apse D. Tiesību palīgavotu mijiedarbības aspekti, Promocijai izvirzīto darbu kopsavilkums (publikāciju kopa), 2013, 28.lpp. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5144/23949-Diana_Apse_2013.pdf_kopsavilkums.pdf?sequence=1 [aplūkots 27.03.2018.]

nošķirt divu veidu atšķirīgos/piekrītošos viedokļus: atklātās tiesnešu atsevišķās domas, kas ir publicētas kopā ar spriedumu, vai slēgtās, kuras tiek ievietotas slēgtā aploksnē.²⁵

Latvijā to, vai atsevišķās domas izteiktas publiski vai slēgti, nosaka likumdevējs. Administratīvā procesa likums nosaka, ka tiesnesis, kuram, izskatot lietu Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā, bijis atšķirīgs viedoklis, var rakstveidā izteikt savas atsevišķās domas, kas pievienojamas lietai.²⁶ No tā secināms, ka atsevišķās domas ir pieejamas publiski, kopā ar spriedumu. Tas pieejamas Augstākās tiesas kancelejā vai Augstākās tiesas mājas lapā, Administratīvo lietu departamenta judikatūras sadaļā.

Līdzīgi ir Civilprocesa likumā, tiesneša atsevišķās domas arī ir pievienojamas lietai. Taču pretēji Administratīvā procesa un Civilprocesa likumam Kriminālprocesa likums nosaka, ka atsevišķās domas tiesnesis pievieno slēgti. Atsevišķās domas pievieno lietai slēgtā aploksnē, un ar tām var iepazīties tikai augstākās instances tiesa šā tiesas nolēmuma pārsūdzības gadījumā. Pasludinot spriedumu, atsevišķās domas nepaziņo.²⁷

Formu, kādā tiesnešiem tiek ļauts izteikt savu atsevišķo viedokli Latvijas likumdevējs noteicis rakstisku. Tas redzams, piemēram, Administratīvā procesa likumā, kur minēts ka tiesnesis var rakstveidā izteikt savas domas. Arī Lietuva ir lēmusi par labu atsevišķo domu formu noteikt rakstisku. Tiesneša atsevišķās domas publicē interneta vietnē un pievieno lietas materiāliem, par lietas faktiem informē arī lietas dalībniekus un masu informācijas līdzekļus.²⁸

Terminš, kad tiesnesis var izteikt savas atsevišķās domas ir atšķirīgs. Administratīvā procesa likumā ir noteikts konkrēts terminš- piecpadsmit dienu laikā pēc sprieduma pilna teksta sastādīšanas. Lietuvā tiesnesis savas atsevišķās domas var izteikt piecu darba dienu laikā no attiecīgā tiesas lēmuma izdošanas tiesas sēdē.

No iepriekšminētā izriet, ka tiesneša atsevišķās domas var klasificēt pēc atšķirīgā vai piekrītošā viedokļa kritērija, pilnībā vai daļēji piekrītošā vai atšķirīgā viedokļa kritērija, pēc tiesnešu skaita, kas izsaka atsevišķās domas, vienpersoniski vai koleģiāli. Tiesnešu atsevišķās domas var klasificēt arī pēc to publikācijas, publicētās vai slēgtās, kā arī pēc to formas un termiņiem. Kopumā autore secina, ka iedalījums atšķiras ne tikai starp valstīm,

---

²⁵ Safaleru E. Dissenting opinion of the Constitutional Court's judge: one of the guarantees of his independence. Report on the conference on "The Importance of Dissenting and Concurring Opinions in the Development of Judicial Review". Batumi, Georgia, 17-18 September 2010, p.2. Pieejams:

[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JU\(2010\)016-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JU(2010)016-e) [27.03.2018.]

²⁶ Administratīvā procesa likums: Latvijas Republikas likums. 346.panta ceturtdaļa. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novembris, Nr.164 Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=55567> [aplūkots 27.03.2018.]

²⁷ Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. 516.panta otrā daļa. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.novembris, Nr.74 Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820> [aplūkots 27.03.2018.]

²⁸ THE LAW ON THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA. Article 55. The Procedure for the Issuing of a Ruling of the Constitutional Court. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193> [aplūkots 30.04.2018.]

proti, katrā valstī novērojamas savas atšķirības, bet arī Latvijā likumdevējs ir ieviesis savas atšķirības atsevišķo domu paušanai dažādos likumos.

1.3. Tiesnešu atsevišķo domu pieļaujamība

1.3.1. Viedokļu dažādība

Tiesnešu atsevišķās domas tiesību zinātnieku vidū raisa dažādas diskusijas. Jurista Vārdā, konferencēs un citos zinātniskos rakstos, skarot tiesnešu atsevišķo domu institūta tēmu, var redzēt, ka tiek pausti krasi dažādi viedokļi. Kāds atbalsta vairāk, kāds mazāk, taču cits ir stingri pret šo institūtu. Viedokļus kopumā var iedalīt: „par” un „pret”.

Daži uzskata, ka tas liecina par problēmām tiesību sistēmā. Ir jābūt iemeslam, kāpēc tiesneši nevar nonākt pie vienota lēmuma un vienbalsīga risinājuma. LU 76.konferencē profesors Kalvis Torgāns savā referātā „Tiesneša atsevišķās domas- tiesneša varoņdarbs vai nepilnība tiesas darbā” minēja dažas iespējamās problēmas, piemēram, tiek konstatēts likuma robs; norma ir neskaidra vai pretrunīga; tiesa var lemt pēc sava ieskata par to, kādas normas tiek piemērotas attiecīgajā situācijā; ka kāds tiesnesis uzskata, ka viņš ir vispareizākais.²⁹ Nepilnīgo tiesību normu katrs tiesnesis var interpretēt sev par labu, pozitīvam lietas iznākumam. Šāda rīcība, pēc autores domām, būtu uzskatāma kā ļaunprātīga savu tiesību izmantošana.

Vēl viens arguments pret atsevišķo domu publicēšanu ir nepieciešamība aizsargāt spriedumu autoritāti. Kad spriedums kļūst galīgs, tas ir jārespektē neskatoties uz argumentiem, kas bijuši par šāda sprieduma pieņemšanu.³⁰ Tas tikai norāda uz tiesas nelīdzsvarotību un vājiem argumentiem. Spriedums tiek parakstīts koleģiāli, tas nozīmē, ka mazākuma viedoklim konkrētajā lietā nav nozīmes un nav pamata izteikt savu viedokli, ja tas tāpat nemaina lietas iznākumu.

Tā arī tiek grauta sabiedrības uzticība tiesai, jo tiesas spriedums vienmēr ticis uztverts kā vienots un nedalāms, pareizais risinājums, taču izsakot savas atsevišķās domas tiek grauta tiesiskā stabilitāte. Sprieduma nolūks ir sniegt konkrētu atbildi uz konkrētu

---

²⁹ Torgāns K. „Tiesneša atsevišķās domas- tiesneša varoņdarbs vai nepilnība tiesas darbā”. Latvijas Universitātes 76.starptautiskā zinātniskā konference. Sekcija „Aktuālie zinātniskie jautājumi teorijā un praksē”. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=ynkrbV-ERXI> [aplūkots 06.02.2018.]

³⁰ Raffaelli R. Dissenting opinions in the Supreme Courts of the Member States. Study. Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs. European Union, 2012. p.10. Pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201304/20130423ATT64963/20130423ATT64963EN.pdf> [aplūkots 09.04.2018.]

juridisku jautājumu, nevis atklāt diskusiju par iespējami labāku likuma interpretāciju.³¹ Paužot savas atsevišķās domas, tiesnesis atklāj tiesas nevienprātību.

Taču vairākums ir „par” tiesnešu atsevišķo domu institūtu un ir par šo palīgavotu citu tiesību avotu vidū.

Tiesa zaudē sabiedrības uzticību, ja tās nolēmumi ir neizprotami, radot šaubas par tiesas godīgumu un taisnīgumu. Turpretim sabiedrība uzticas tiesai, ja nolēmumi ir skaidri un pārlicinoši.³² Tieši tiesnešu atsevišķās domas dod iespēju sabiedrībai redzēt pamatotu skaidrojumu par tiesnešu viedokļiem un lēmumiem lietas iznākumā. Sniedzot plašāku argumentāciju, ir skaidrāka lietas būtība un konkrētais tiesību jautājums. Bieži vien tiesa savā pamatojumā ir kļūdījusies, jo tā sniedz vispārīgu pamatojumu, aizmirstot par konkrētās lietas problēmjautājumu. Tā atsaucas uz citas tiesas prakses atziņām, kas nemaz neattiecas uz konkrēto lietu. Tā tas ir bijis jau iepriekš apskatītajā Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta spriedumam lietā Nr. SKA–14/2013.³³

Tiesnešu atsevišķās domas ir tiesneša pozīcijas lietā izteikšanas paņēmieni, ar kura starpniecību tiek demonstrēta tiesnešu uzskatu daudzveidība. Tās ataino ne vien tiesnešu dažādo viedokļu iespējamību, bet arī to reālo esamību. Tas pat ir “dabiski un veselīgi”, ka tiesnešu viedokļi par dažādiem tiesību jautājumiem atšķiras. Tāpēc tiesās, kur tiesneši pieņem lēmumus koleģiāli, piemēram, konstitucionālajās tiesās, tiesnešu nevienprātība ir pašsaprotama lieta.³⁴ Labi argumentēti atsevišķie viedokļi var ne tikai novērst tiesas kļūdas, bet arī izvairīties no tām nākotnē.³⁵

Ja tiesnesim patiesi liekas, ka vairākums ir pieņēmis nepareizu lēmumu, viņam ir jāpauž savs atsevišķais viedoklis, pat tad, ja viņš ir viens.³⁶ Autoresprāt, tas uzlabo tiesnešu darba kvalitāti. Paužot savu atsevišķo viedokli tiesnesis nevis neapdomīgi piekrīt vairākumam, tikai tāpēc, ka tas ir vairākums, bet argumentēti parāda savu pretējo nostāju.

Turklāt tiesnesim paužot savas atsevišķās domas, viņš ne tikai pastāv par savām pamattiesībām, vārda brīvību un neatkarību, tas arī notur savu, kā tiesneša statusa

---

³¹ Raffaelli R. Dissenting opinions in the Supreme Courts of the Member States. Study. Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs. European Union, 2012. p.11. Pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201304/20130423ATT64963/20130423ATT64963EN.pdf> [aplūkots 09.04.2018.]

³² Bārdņš G. Dialoga metode un sabiedrības uzticība tiesai. Jurista Vārds, 18.09.2007., Nr.38 2.lpp.

³³ Vairāk skatīt 1.2. nodaļu, 10.lpp.

³⁴ Kursiša E. Tiesnešu atsevišķās domas: jēdziens un Satversmes tiesas regulējums. Jurista Vārds, 2016.gada 6.decembris, Nr.49

³⁵ Laffranque J. Dissenting opinion and Judicial Independence. Juridica International, VIII, 2003. Pieejams: http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2003_1_162.pdf [aplūkots 02.05.2018.]

³⁶ Hart D. Why we allow dissent – by our judges. Pieejams: <https://ukhumanrightsblog.com/2012/10/14/why-we-allow-dissent-by-our-judges/> [aplūkots 09.04.2018]

autoritāti, nepakļaujoties, balsojot par labu vairākumam, lai arī tas būtu pretēji viņa uzskatam un tiesiskajai pārliecībai.

Viens no galvenajiem argumentiem par labu tiesnešu atsevišķajām domām ir, ka dažādu viedokļu izpaušme ir noderīgs līdzeklis tiesību attīstībai. Šādā veidā tiesiskie lēmumi piedāvā plašāku argumentu klāstu un tiesa ieņem vadošo lomu juridiskajā zinātnē.³⁷ Tas palielina tiesnešu atbildību, paaugstina tiesas spriedumu kvalitāti un palīdz paaugstināt pārredzamību tiesu darbībā.³⁸ Paaugstinoties tiesnešu atbildībai, tie nopietnāk attieksies pret lietu, pievēršot tai lielāku uzmanību un tādā veidā spriedumi nākotnē būs ar spēcīgāku argumentāciju.

Tāpat arī tiesnešu atsevišķo domu institūts ir īpaši nozīmīgs tiesību tālākveidošanā. Pie Satversmes tiesas sprieduma „Par Izglītības likuma 50. panta 1. punkta, ciktāl tas liedz personai, kura tikusi sodīta par smagu vai sevišķi smagu noziegumu, tiesības strādāt par pedagogu, atbilstību Latvijas Republikas 106. pantam” tiesnesis Gunārs Kušņš pievienotajās atsevišķajās domās minēja vairākas atziņas un ieteikumus ne tikai konkrētajā lietā, bet arī likumdevējam vispārīgi. Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kušņš norādīja: „likumdevējam ir jānosaka būtiskākie ilgākam laika posmam piemērojamie noteikumi, nevis sīki jāapraksta katra tiesiskais sastāvs- likumi nevar būt pārāk sastinguši un kazuistiski, jo tad tie nebūs taisnīgi”.³⁹ Tātad izsakot savu atsevišķo viedokli, tiesnesis uzrunā ne tikai citus tiesību zinātniekus, bet arī liek ieklausīties likumdevēju.

Lai arī pastāv viedokļu atšķirība, tomēr autoru vairākums ir „par” tiesnešu atsevišķo domu paušanu. Tiesneša atsevišķo domu paušana veicina dialogu ne tikai tiesas sastāvā, bet arī likumdevēja, tiesību zinātnieku un praktizējošo juristu starpā. Tas veicina tiesas sastāva iekšējo komunikāciju, un, palīdz novērst pieļaut līdzīgas kļūdas nākotnē.

Protams šī viedokļu dažādība pastāvēs vienmēr, jo argumentiem „par” un „pret” tiesnešu atsevišķo domu institūtu ir garš saraksts, taču šis uzskaitījums, pēc autores domām, sniedz uzskatāmu pierādījumu sliekties par labu atsevišķo domu paušanai. Tas uzlabo ne tikai spriedumu kvalitāti, bet arī liek tiesnešiem attiekties pret savu darbu ar augstāku atbildības sajūtu, tādā veidā stiprinot tiesisko stabilitāti un veicinot sabiedrības uzticību tiesai.

---

³⁷ Kelemen K. The Road from Common Law to East-Central Europe: The Case of the Dissenting Opinion. p.132. Pieejams: http://www.academia.edu/27459865/The_Road_from_Common_Law_to_East-Central_Europe_The_Case_of_the_Dissenting_Opinion [aplūkots 26.03.2018.]

³⁸ Merkuri E. Dissenting opinions in courts. p.17.

http://www.academia.edu/31090534/Dissenting_opinion_in_courts [aplūkots 30.04.2018.]

³⁹ Tiesnešu atsevišķās domas sodīto skolotāju lietā. Jurista Vārds, 2018.gada 6.februāris, Nr.6

1.3.2. Tiesneša vārda brīvība un neatkarība

Katram tiesnesim, lai tas varētu pilnvērtīgi veikt savu darbu, ir jāveic ne tikai dažādi pienākumi, jāievēro tiesnešu ētikas kodekss un pamatprincipi, bet tas ir apveltīts arī ar dažādām tiesībām.

Tiesneša neatkarība ir nostiprināta Latvijas Republikas Satversmē un likumā „Par tiesu varu”.

Tiesnešu neatkarību raksturo neatkarība no valsts iestādēm (izpildvaras un likumdevējvaras), kā arī tiesnešu objektivitāte, kurai ir divas izpausmes- tiesneša neieinteresētība lietas iznākumā (tostarp, tiesnesis nedrīkst būt saistīts ar lietas dalībniekiem), kā arī aizliegums tiesnesim ietekmēties no personīgajiem aizspriedumiem, emocijām, sabiedrības vai jebkāda cita spiediena,⁴⁰ jo tiesas institūta būtības ir izšķirti strīdu kā neinteresētai personai.⁴¹ Sabiedrības uzticēšanos tiesu varai ietekmē dažādu apstākļu kopums, tai skaitā sabiedrības viedoklis par tiesnešu morālo autoritāti un godprātību, kuru iespējams ietekmēt pašiem tiesnešiem ar savu rīcību.⁴²

Tātad, secināms, lai arī tiesnesim ir tiesības paust savas atsevišķās domas, tā rīkoties nepieciešams situācijā, kad tiesnesis patiesi, objektīvu iemeslu dēļ, nepiekrīt vairākumam. Tiesnesis nedrīkst paust savas atsevišķās domas, tikai tāpēc, ka tas būtu pretrunā ar viņa personīgajiem uzskatiem, šāda rīcība, autores skatījumā, būtu uzskatāma kā ļaunprātīga, savu tiesību izmantošana.

Tiesnešiem jānodrošina tāds objektivitātes standarts, kas ļauj sabiedrībai ticēt tiesas taisnīgumam, turklāt tiesas nolēmumiem ir ne tikai jābūt taisnīgiem, bet tiem arī jāizskatās taisnīgiem.⁴³

Tiesnešu atsevišķās domas nav tikai kāda tiesneša vēlme izteikt savu viedokli. Lai arī tiesneši spriedumos var paust savas atsevišķās domas, tie tomēr nevar atteikties no paklausības likumam, pamatojoties tikai uz taisnīguma ideju un subjektīviem morāles apsvērumiem.⁴⁴ Tas neattiecas tikai uz atšķirīgo viedokli, arī gadījumos, kad tiesnesis piekrīt nolēmuma secinājumiem, taču kādu iemeslu dēļ nepiekrīt pamatojumam, proti, tiesnesim ir piekrītošās domas, tam ir argumentēti jāpamato savs viedoklis.

⁴⁰ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Rīgā: Latvijas Vēstnesis, 2011. 142.lpp.

⁴¹ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Rīgā: Latvijas Vēstnesis, 2011. 53.lpp.

⁴² Krūmiņa V. Tiesnešu vērtības un atbildība. Jurista Vārds 2015. 14.aprīlis, Nr. 15, 8.lpp.

⁴³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Rīgā: Latvijas Vēstnesis, 2011. 62.lpp.

⁴⁴ Apse D. Tiesību zinātne un tiesnešu tiesības. Latvijas Universitātes žurnāls, Juridiskā zinātne, Tiesību zinātnes nākotnei, 2, 2013, Nr.4, 20.lpp.

Vienlaikus jāņem vērā, ka tiesnešu neatkarības princips nav pašmērķis, tādēļ tiesneša neatkarība nevar tikt uzskatīta par absolūtu un neierobežotu principu.⁴⁵ Tiesnešu ierobežojumi katrā valstī var būt atšķirīgi. Piemēram, Latvijā tiesnesi ar viņa piekrišanu un tiesas priekšsēdētāja atļauju uz noteiktu laiku var norīkot darbā tiesā (arī augstāka līmeņa tiesā) amatā, kas nav tiesneša amats, Tieslietu ministrijā, Tiesu administrācijā, starptautiskā tiesā, starptautiskā organizācijā vai citā institūcijā starptautiska projekta ietvaros. Tiesneši var brīvi apvienoties organizācijās, kas aizsargā viņu neatkarību, veicina profesionālās kvalifikācijas celšanu, aizstāv viņu tiesības un intereses. Taču tiesneša amats nav savienojams ar piederību pie partijām un citām politiskajām organizācijām. Tāpat arī vadoties pēc likuma „Par tiesu varu” tiesnesim nav atļauts streikot.⁴⁶ Tiesneša ētikas kodeksa ceturtais kanons nosaka to, kā tiesnesim organizēt savu ārpus tiesas darbību tādā veidā, lai tā nenonāktu pretrunā ar tiesneša pienākumiem. Pēc autore domām tas nozīmē, ka savā būtībā tiesnesis ir tiesnesis ne tikai savā darba vietā, bet arī savā brīvajā laikā, kas nozīmē, ka tiesnesim ir pienākums pastiprināti ievērot visas ētikas normas, kas cieši saistītas ar tiesneša ētikas kodeksu.

Saīdinot ar Lietuvu, Lietuvas konstitūcija arī nosaka, ka tiesnesis nevar iesaistīties politisko partiju un citu politisko organizāciju darbībā, turklāt tiesnesis nevar saņemt jebkādu atalgojumu, kas nav tiesnešu atalgojums un samaksu par izglītojošām vai radošām darbībām.⁴⁷

Tiesnešu atsevišķās domas ir viena no izpausmēm, kā tiek nodrošināta arī tiesnešiem piemītošā pamattiesība – vārda brīvība.⁴⁸ Demokrātiskā valstī vārda brīvībai ir neatsverama nozīme, tomēr tā nav absolūta un ir saistīta ar noteiktu pienākumu ievērošanu.⁴⁹

Tiesnesim, pildot gan savus amata pienākumus, gan arī ārpus to pildīšanas, ir stingri jāievēro tiesneša ētikas kodekss. Tiesneša ētikas kodeksa otrais kanons nosaka, ka tiesnesis izvairās no necienīgas rīcības. Atbilstoši šī kanona sestajam punktam tiesnesim ir aizliegums neatbilstoši uzvesties, kā arī izraisīt neatbilstošu uzvedību attiecas gan uz

---

⁴⁵ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Rīgā: Latvijas Vēstnesis, 2011. 52.lpp.

⁴⁶ Likums „Par tiesu varu”: Latvijas Republikas likums. 86.pants. Ziņotājs 1992. 15.decembris, Nr. 1/2 Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=62847> [aplūkots 30.04.2018.]

⁴⁷ The Constitution of the Republic of Lithuania. Article 113. Pieejams: <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm>

⁴⁸ Kursiņa E. Satversmes tiesas tiesnešu atsevišķās domas. Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums. Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā, 2015, 309.lpp.

⁴⁹ Tiesnešu ētikas komisijas atziņu krājums: skaidrojumi, atzinumi, lēmumi. 2008. – 2016. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 14. lpp.

tiesneša profesionālo darbību, gan arī uz personisko dzīvi.⁵⁰ Daļa no tiesneša profesionālajiem pienākumiem ir paskaidrojumu sniegšana gan tiesas sēdē, gan masu medijiem un sabiedrībai kopumā. Tā svarīga darba sastāvdaļa ir komunikācija, tāpēc, lai arī tiesnesim ir tiesības uz vārda brīvību, tam tomēr ir jāpiedomā pie savas valodas lietojuma un sniegtajiem izteicieniem. Tā paša kanona ceturtais punkts noteic, ka tiesnesim ir jābūt gatavam vienmēr atrasties sabiedrības uzmanības centrā.⁵¹ Tātad atbilstoši šiem kanoniem tiesnesim ir jāizturas cienīgi un jāievēro augstas uzvedības kultūras normas. Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā, tas nozīmē arī to, ka tiesnesim ir jāievēro augsta valodas kultūra, savā runā un rakstos lietojot literārās valodas normām atbilstošu valodu.⁵²

Tiesnešiem ir tiesības uz vārda brīvību un neatkarību, ja tiesnesis nepiekrīt kādam spriedumam, viņam ir tiesības pamatot kāpēc tas tā ir. Tiesnešu atsevišķās domas veicina tiesību tālākveidošanu, labi argumentētas atsevišķās domas var būt par pamatu turpmāk citam tiesnesim spriest atšķirīgi un mainīt savu lēmumu. Tas veicina sabiedrības saliedētību un tiesu darbības efektivitāti, jo nodrošina uzticēšanos ilgtspējīgam tiesiskumam, brīdinot par tiesnešu vairākuma iespējamām kļūdām, par iespējamu prakses maiņu nākotnē un sagatavojot tai sabiedrību un tiesisko domu.⁵³

Šāda tiesneša brīvība paust savas atsevišķās domas ir nepieciešama, lai nerastos situācija, ka tiesnesim piespiedu kārtā jāpiekrīt vairākumam un viņam tiek liegta iespēja izteikt savu viedokli – tas būtu morāli nepieļaujami. Jebkāda ārējā ietekme, akla pakļaušanās vairākuma viedoklim var novest pie vārda brīvības un tiesneša neatkarības zaudēšanas. Tādējādi tiesnešu atsevišķās domas ir viens no līdzekļiem, kā tiek nodrošināta tiesneša individuālā neatkarība un tiesneša tiesības uz vārda brīvību.⁵⁴

Pēc autores domām šīs tiesības ir pozitīvi vērtējamas, jo sniedzot šādu brīvību tiesnesis visefektīvāk var nodrošināt tiesas mērķi- spriest taisnu un godīgu tiesu. Izmantojot tiesnesim piešķirtās pamattiesības un paužot savas atsevišķās domas, tiesnesis ne tikai aizstāv savu vārda brīvību un neatkarību, bet arī, sniedzot labi argumentētu atsevišķo viedokli, palīdz novērst tiesnešu kļūdas nākotnē, kā arī var rosināt likumdevējus uz likuma normu pilnveidošanu.

---

⁵⁰ Tiesnešu ētikas kodekss. 2.kanons. Pieejams: <http://providus.lv/article/tiesnesu-etikas-kodekss> [aplūkots 30.04.2018.]

⁵¹ Ibid

⁵² Tiesnešu ētikas komisija. 2014.gada 10.janvāra atzinums „Par tiesneša lietotajiem izteicieniem intervijā ar žurnālistu”, 93.lpp. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/2016-TEKA_krajums_apskatei.pdf [aplūkots 06.05.2018.]

⁵³ Apse D. Tiesību palīgavotu mijiedarbības aspekti, Promocijai izvirzīto darbu kopsavilkums (publikāciju kopa), 2013, 49.lpp. https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5144/23949-Diana_Apse_2013.pdf_kopsavilkums.pdf?sequence=1 [aplūkots 06.05.2018.]

⁵⁴ Kursiša, E. Satversmes tiesas tiesnešu atsevišķās domas. Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums. Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā, 2015, 309.lpp.

Tiesnešu ētikas komisijas ieskatā neatkarīgam novērotājam, kurš ir informēts un saprātīgs sabiedrības loceklis, ir jāciema tiesu vara (tiesneši) un jāuzticas tās objektivitātei.⁵⁵ Tiesneša tiesības uz vārda brīvību, pēc autores domām, daļēji ir aprobežotas ar saprātīgā vērtētāja testu. Tiesnesis nevar teikt neko, kas saprātīgam vērotājam varētu radīt šaubas, par tiesneša godīgumu. Tiesneša uzvedības un runas veids nosaka sabiedrības uzticību tiesu varai, jo tiesnesis iemieso visas sabiedrības tiesības uz savu aizskarto tiesību aizstāvēšanu, uz taisnu tiesu. Ja tiesnesis ievēro tiesnešu ētikas kodeksu, ir godīgs un uzticīgs sava pienākuma pildītājs, un ievēro augstas uzvedības kultūras normas savos izteicienos, saprātīgam novērotājam nevajadzētu rasties šaubām par tiesneša objektivitāti.⁵⁶

---

⁵⁵ Tiesnešu ētikas komisija. 2015.gada 13.februāra skaidrojums „Par tiesneša objektivitāti lietā, kurā pieteicējs ir augstākas instances tiesas tiesnesis”, 42.lpp. Pieejams:

http://at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/2016-TEKA_krajums_apskatei.pdf [aplūkots 06.05.2018.]

⁵⁶ Tiesnešu ētikas komisija. 2015.gada 13.februāra skaidrojums „Par tiesneša objektivitāti lietā, kurā pieteicējs ir augstākas instances tiesas tiesnesis”, 42.lpp. Pieejams:

http://at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/2016-TEKA_krajums_apskatei.pdf [aplūkots 06.05.2018.]

2. TIESNEŠA ATSEVIŠĶO DOMU NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

Spriedumu paraksta visi tiesneši. Atbilstoši procesuālajiem likumiem tam, vai tiesnesis piekritis tiesas sprieduma saturam, nav nozīmes, jo tiesnesim, kurš nepiekrīt tiesas sprieduma saturam, tomēr ir pienākums to parakstīt.⁵⁷

Situācijās, kad tiesnesis nepiekrīt vairākumam, neatkarīgi vai tas ir nolēmuma pamatojuma vai secinājuma dēļ, tam nav obligāti jāizsaka savu atsevišķo viedokli, taču ja rodas situācija, kad tiesnesis nepiekrīt kolēģiem un viņa viedoklis atšķiras, atsevišķo domu paušana ir ļoti ieteicama.

Tiesnešu atsevišķās domas var uzskatīt kā daļu no tiesvedības procesa.⁵⁸

Lai arī tiesneša atsevišķo domu paušana spriedumu konkrētajā lietā nemaina un tam ir tikai ieteikuma raksturs, tām tomēr ir būtiska nozīme nākotnē. Satversmes tiesas priekšsēdētāja, profesore Ineta Ziemele savā grāmatā „Separate opinions at the European Court of Human Rights” izteica ļoti labu atziņu: „dažreiz, kas ir mazākuma viedoklis šodien, ir vairākuma viedoklis rīt”.⁵⁹

Svarīgi, lai tiesneša viedoklis ir pamatots ar spēcīgiem argumentiem un viņa nostāja ir skaidri saprotama, lai citi tiesneši, vēlāk, pieņemot lēmumu citā lietā, varētu ņemt šīs atsevišķās domas vērā un, iespējams, mainīt savu viedokli, kas veicinātu tiesību tālākveidošanu. Tā tas ir bijis, piemēram, saistībā ar likuma ”Par valsts pensijām” 2009. gada grozījumu virzību Saeimā un pilsonības institūta attīstību līdz pat 2013. gadam, kurā atsaucās uz pausto tiesneses Inetas Ziemeles atsevišķo domu pamatojumu lietā “Andrejeva pret Latviju”. Arī 2011. gada 17. februāra Satversmes tiesas spriedumā lietā 2010-20- 010613 paustie argumenti bija balstīti uz Inetas Ziemeles atsevišķo domu atziņām lietā “Andrejeva pret Latviju”.⁶⁰

Tiesnešu atsevišķās domas Latvijā var paust Satversmes tiesā un Augstākajā tiesā.⁶¹ Augstākajā tiesā atsevišķās domas ir normatīvi noregulētas visos departamentos un tā regulējums atšķiras katrā no tiem- Administratīvo lietu departamentā, Civillietu

⁵⁷ Neimanis J. Sprieduma parakstīšana. Jurista Vārds, 2015.gada 19.maijs, Nr.20

⁵⁸ Ziemele I. Separate opinions at the European Court of Human Rights. Rīga: Riga Graduate School of Law, 2017, 19.lpp

⁵⁹ Ibid

⁶⁰ Apse D. Tiesnešu atsevišķās domas. Salīdzinošie un personības nozīmes aspekti. Latvijas Universitātes žurnāls, Juridiskā zinātne, 2015, Nr.8, 236.lpp.

⁶¹ Apse D. Tiesnešu atsevišķās domas – to paušanas vēsturiskie, normatīvie un citi aspekti, Latvijas Universitātes 5. starptautiskā zinātniskā konference, veltīta Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 95. gadadienai Jurisprudence un kultūra: pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi, 2014. gada 10.–11. Novembris 87.lpp. Pieejams: https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Jur-konf_Jurispr_Culture.pdf [aplūkots 12.04.2018.]

departamentā un Krimināllietu departamentā. Tas normatīvi ir noregulēts Satversmes tiesas likumā, Administratīvā procesa, Civilprocesa un Kriminālprocesa likumā.

Satversmes tiesā tiesnešu atsevišķās domās ir noregulētas Satversmes tiesas likuma 30.panta sestajā daļā. Pašreizējā procedūra Satversmes tiesā paredz iespēju tiesnesim savas atsevišķās domas izteikt rakstveidā, parakstīt un iesniegt tiesas sēdes priekšsēdētājam divu nedēļu laikā pēc sprieduma pasludināšanas. Par attiecīgo spriedumu izteiktās atsevišķās domas ievieto aploksnē, kas pievienota lietai, un to aizzīmogo ar Satversmes tiesas zīmogu. Atsevišķās domas publicē ne vēlāk kā divu mēnešu laikā pēc sprieduma pieņemšanas. Ja atsevišķās domas par spriedumu nav izteiktas, tiesas sēdes priekšsēdētājs lietai pievieno rakstveida apliecinājumu par to⁶². No tā izriet, ka visi tiesneši ir balsājuši vienbalsīgi.⁶³

Ja lietai tiek pievienotas tiesneša atsevišķās domas, tās publicē laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" ne vēlāk kā divu mēnešu laikā pēc Satversmes tiesas sprieduma pieņemšanas.⁶⁴ Satversmes tiesa reizi gadā publicē Satversmes tiesas spriedumu krājumu, kurā pilnībā ietverti visi spriedumi un lietām pievienotās tiesnešu atsevišķās domas.⁶⁵

Kopš 2013. gada 1. janvāra normatīvi ir nostiprināta iespēja paust atsevišķās domas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta tiesnešiem kopsēdē.⁶⁶ Arī administratīvā procesa likumā ir minēts, ka tiesnesis, kuram, lietu izskatot Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta kopsēdē, bijis atšķirīgs viedoklis par tiesību normas tulkojumu vai piemērošanu ir tiesības paust savas atsevišķās domas.⁶⁷ No minētā panta izriet, ka tiesnesis var paust savas atsevišķās domas tikai tad, ja lieta nodota izskatīšanai Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta kopsēdē.

Likums noteic, ka piecpadsmit dienu laikā pēc sprieduma pilna teksta sastādīšanas tiesnesis, kas piedalījies lietas iztiesāšanā var rakstveidā izteikt savas atsevišķās domas, kas pievienojamas lietai. Šīs daļas noteikumi attiecināmi arī uz gadījumiem, kad kopsēdē izskatīta blakus sūdzība.⁶⁸

---

⁶² Ibid

⁶³ Satversmes tiesas likuma 30.panta otrā daļa nosaka, tiesneši var balsot tikai par vai pret, šī paša likuma un panta sestā daļa nosaka, ka tiesnesis, kurš balso pret viedokli, kas izteikts spriedumā, izsaka savas atsevišķās domas. No šī panta izriet, ja nav atsevišķo domu, tātad visi tiesneši balsājuši „par”.

⁶⁴ Satversmes tiesas likums. Latvijas Republikas likums. 33.panta pirmā daļa. Latvijas Vēstnesis, 1996. 14.jūnijs, Nr.103

⁶⁵ Ibid 33.panta otrā daļa

⁶⁶ Apse D. Tiesnešu atsevišķās domas – to paušanas vēsturiskie, normatīvie un citi aspekti. Latvijas Universitātes 5. starptautiskā zinātniskā konference, veltīta Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 95. gadadienai Jurisprudence un kultūra: pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi, 2014. gada 10.–11. Novembris, 86.lpp.

⁶⁷ Administratīvā procesa likums: Latvijas Republikas likums. 346.panta ceturtdaļa. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novembris, Nr.164

⁶⁸ Ibid

Kas attiecas uz tiesnešu atsevišķām domām praksē, administratīvo lietu departamenta pieredze 2014. gadā – vienā lietā, 2015. gadā – vienā lietā (jāņem vērā, ka tiesneši savas atsevišķās domas pievieno arī slēgtā tiesas sēdē pasludinātam spriedumam, līdz ar to faktiskie skaitļi ir lielāki).⁶⁹ Taču 2016.gadā no 67 lietām un 2017. gadā no 76 lietām administratīvo lietu departamentā neviens tiesnesis neizteica savas atsevišķās domas.

Civillietu departamentā pie tiesu nolēmumiem tiesnešu atsevišķās domas ir atrodamas senāk, jo tiesnešu atsevišķo domu institūts Civilprocesa likumā ir normatīvi nostiprināts no 2009.gada marta.

Krājumā „Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedumi un lēmumi 2010” spriedumam lietā Nr.SKC-11/2010 pievienotas senatora A.Laviņa atsevišķās domas, ar kurām aizsākās šo domu publiskošana pēc 2009.gada grozījumiem Civilprocesa likumā. Tomēr tas nenozīmē, ka atsevišķo domu esība konkrētā lietā ir obligāts attiecīgā nolēmuma publiskošanas nosacījums.⁷⁰ Civilprocesa likums nosaka, ka tiesnesis, kuram izskatot konkrēto lietu bijis atšķirīgs viedoklis, ir tiesīgs izteikt savas atsevišķās domas. Administratīvā procesa likums arī nosaka, ka gadījumos, kad tiesnesim bijis atšķirīgs viedoklis, viņš var izteikt savas atsevišķās domas. No iepriekšminētā izriet, ka normatīvais regulējums tiesnesim nenosaka pienākumu paust savas atsevišķās domas. Lietā, kad tiesnesim ir bijis atšķirīgs viedoklis, tiesnesim ir tiesības paust savas atsevišķās domas. Pretēji ir noregulēts Satversmes tiesas likumā. 30.panta sestajā daļā noteikts, ka tiesnesis, kurš balsojis pret viedokli, kas izteikts spriedumā, izsaka rakstveidā savas atsevišķās domas, kuras pievieno lietai, bet tiesas sēdē tās nepaziņo. No iepriekšminētā izriet, ka tiesnesim ir pienākums paust savas atsevišķās domas. Tas nozīmē, ka tiesnesim nav dota iespēja izvēlēties vai izmantot iespēju publicēt savas atsevišķās domas vai nē. Autore vairāk atbalsta Civilprocesa likumā un Administratīvā procesa likumā noregulētās tiesības paust savas atsevišķās domas. Nosakot to kā pienākumu, tiek ierobežota tiesneša neatkarība.

Augstākās tiesas mājas lapā judikatūras sadaļā pieejamā informācija liecina, ka Civillietu departamentā 2014. gadā piecās lietās, 2015. gadā – vienā lietā, bet 2016. gadā jau četrās lietās tiesneši pievienojuši savas atsevišķās domas.⁷¹ Tas liecina, ka salīdzinoši ar Administratīvo lietu departamentu, Civillietu departamentā vērojama tendence aktīvāk tiesnešiem izteikt savas atsevišķās domas. Iemesli tam var būt dažādi, tam par pamatu var

⁶⁹ Šulmane D. Tiesnešu atsevišķās domas praksē. Jurista Vārds, 2016. 12.jūlijs, Nr.28 Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268953-tiesnesu-atseviskas-domas-prakse/> [aplūkots 12.04.2018.]

⁷⁰ Indrūna Z. Tiesnešu atsevišķās domas kasācijas instances civillietu nolēmumos (2006-2017). Latvijas Republikas Augstākās Tiesas biļetens. 2018. aprīlis, Nr. 16 140.-141.lpp. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/2_Par_Augstako_tiesu/Informativie_materiali/BILETENS16_WEB.pdf [aplūkots 30.04.2018.]

⁷¹ Šulmane D. Tiesnešu atsevišķās domas praksē. Jurista Vārds, 2016. 12.jūlijs, Nr.28 Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268953-tiesnesu-atseviskas-domas-prakse/> [aplūkots 12.04.2018.]

būt sarežģītāki kāzusi, diskutablāki tiesību jautājumi, vai, varbūt, pat subjektīvi personības aspekti.

Laika posmā no 2006.gada līdz 2017.gadam, pie kasācijas instances civillietu nolēmumiem, ir pievienotas vairākas tiesnešu atsevišķās domas. Pēc nolēmumos risinātiem juridiskiem jautājumiem lietas nosacīti var iedalīt dažādās kategorijās. Piemēram, tiesnešu atsevišķās domas aizgādībā pār bērnu tika pievienotas vienā lietā. Tāpat arī vienā lietā tika risināts jautājums par mantošanas tiesībām. Divās lietās par apdrošināšanu tiesneši pauda savas atsevišķās domas. Viena lietā tiesneši izteica savas atsevišķās domas lietu tiesībās, par labticīgo ieguvēju. Ļoti aktīvi tiesneši pauda atsevišķās domas lietās par nekustamā īpašuma apsaimniekošanu, zemes nomas līgumu- veselās četrās lietās. Tāpat arī četrās lietās, tiesneši pauda savas atsevišķās domas lietās par saistību tiesībām. Vienā lietā par mežam nodarītā zaudējuma atlīdzību, četrās- par darba lietām. Veselās trīs lietās par jautājumiem, kas izriet no maksātspējas lietām. Kā arī lietās par juridiskā fakta konstatēšanu, zemesgrāmatu lietās un lietās par civilprocesuālām tiesībām.⁷² Sniegtā informācija liecina, ka lietās par īpašuma apsaimniekošanu, zemes nomas līgumu un lietās par saistību tiesībām novērojama lielāka tendence paust tiesnešiem savas atsevišķās domas. Tas liecina, ka šāda tipa lietās valda ne tikai lielāka nevienprātība tiesnešu starpā, bet konkrētais tiesību jautājums ir ievēribas vērts, lai tiesnesis sliektos par labu atsevišķo domu paušanai.

Kriminālprocesa likumā (iepriekš – Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 302. pantā) tiesneša atsevišķo domu institūts pastāv salīdzinoši visilgāk, taču tā piemērošana praksē Latvijas tiesās faktiski nenotiek.⁷³ Kriminālprocesa likuma 523. panta otrā daļa noteic: „Spriedumu paraksta visi tiesneši, kas piedalījušies iztiesāšanā. Tiesnesis, kurš palicis pie atsevišķajām domām, arī paraksta spriedumu.”⁷⁴

Atšķirībā no Administratīvā procesa likuma un Civilprocesa likuma, kur atsevišķās domas ir normatīvi regulētas pantā pie sprieduma taisīšanas, Kriminālprocesa likumā atsevišķās domas atrodamas ne tikai pie 523.panta, bet arī pie 516. panta, kurš atsevišķi veltīts tiesneša atsevišķajām domām.

Kriminālprocesa likums noteic, ka tiesneša atsevišķās domas nav publiskas. Tās pievieno lietai slēgtā aploksnē, un ar tām var iepazīties tikai augstākas instances tiesa šā

---

⁷² Indrūna Z. Tiesnešu atsevišķās domas kasācijas instances civillietu nolēmumos (2006-2017). Latvijas Republikas Augstākās Tiesas biļetens. 2018. aprīlis, Nr. 16 140.lpp. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/2_Par_Augstako_tiesu/Informativie_materiali/BILETENS16_WEB.pdf [aplūkots 30.04.2018.]

⁷³ Ibid

⁷⁴ Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. 523.panta otrā daļa. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.novembris, Nr.74 Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820> [aplūkots 12.04.2018.]

tiesas nolēmuma pārsūdzības gadījumā. Pasludinot spriedumu, atsevišķās domas nepaziņo.⁷⁵ Tā kā ar tiesneša atsevišķajām domām var iepazīties tikai augstākas instances tiesa, no šī panta faktiski izriet, ka zemākām instancēm arī ir tiesības pievienot savas atsevišķās domas.

Saldzinot ar Latviju, Igaunijas tiesu sistēmā nav atsevišķas konstitucionālās tiesas. Konstitucionālās uzraudzības tiesas funkcijas pilda Augstākā tiesa. Konstitucionālās tiesas likums nosaka, ka tiesnesim, kurš nepiekrīt spriedumam vai tā pamatojumam, ir tiesības pievienot spriedumam atsevišķo viedokli. Atsevišķais viedoklis var tikt dalīts (to var paust vairāki tiesneši kopā). Atsevišķais viedoklis tiek iesniegts līdz sprieduma pasludināšanas brīdim, un to paraksta visi tiesneši, kuriem ir atsevišķs viedoklis.⁷⁶

Atsevišķos viedokļus var publicēt gan civillietās, gan administratīvajos procesos. Kriminālprocesā ir citādāk, jo Kriminālprocesa kodekss ļauj tiesnešiem savu atsevišķo viedokli ierakstīt.⁷⁷

Lietuvā atsevišķo domu institūtu ieviesa tikai pirms pāris gadiem. 2008.gadā tika grozīts Lietuvas Konstitucionālās tiesas likums, kā rezultātā tiesnešiem tika ļauts paust savas atsevišķās domas.⁷⁸ Konstitucionālās tiesas tiesnesim, kuram ir atšķirīgs viedoklis par Konstitucionālās tiesas pieņemtu aktu, ir tiesības rakstveidā izteikt savu argumentēto atsevišķo atzinumu piecu darba dienu laikā no attiecīgā tiesas lēmuma izdošanas tiesas sēdē. Ja šāds atzinums ir saņemts ne vēlāk kā pirms Konstitucionālās tiesas sprieduma pasludināšanas, tiesas sēdes priekšsēdētājs paziņo šo faktu tiesas sēdē pēc tam, kad ir pasludināts Konstitucionālās tiesas pieņemtais akts.⁷⁹

Tiesneša atsevišķās domas publicē Lietuvas Konstitucionālās tiesas interneta vietnē un pievieno lietas materiāliem, kā arī par lietas faktiem informē lietas dalībniekus un masu mēdijus.⁸⁰

Izsakot savas atsevišķās domas jāatceras, ka tiesnesis tāpat parakstīs koleģiāli spriedumu, tāpēc tiesnesis, parakstot spriedumu, paūž nevis personisku piekrišanu

---

⁷⁵ Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. 516.panta otrā daļa. Latvijas Vēstnesis, 2005.

11.novembris, Nr.74 Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820> [aplūkots 12.04.2018.]

⁷⁶ Constitutional Review Court Procedure Act § 57. Court judgment (5) Pieejams:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013032/consolide> [aplūkots 12.04.2018.]

⁷⁷ Raffaelli R. Dissenting opinions in the Supreme Courts of the Member States. Study. Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs. European Union, 2012. p.23. Pieejams:

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201304/20130423ATT64963/20130423ATT64963EN.pdf> [aplūkots 12.04.2018.]

⁷⁸ Ibid p.25.

⁷⁹ The law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. Article 55. The Procedure for the Issuing of a Ruling of the Constitutional Court. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193> [aplūkots 12.04.2018.]

⁸⁰ Ibid

sprieduma saturam, bet gan to, ka sprieduma saturs atbilst tiesnešu apspriedes rezultātam.⁸¹ Taču jāatceras, ka tiesnešu atsevišķo domu mērķis nav kādam tiesnesim publiski pateikt: „nē, es nepiekrītu”. Tā būtība ir vērsta uz nākotni, mācīties no tiesnešu pieļautajām kļūdām, pastāvēt par taisnību un tādā veidā stiprināt uzticību tiesu varai un visbeidzot veicināt tiesību doktrīnas attīstību.

---

⁸¹ Neimanis J. Sprieduma parakstīšana. Jurista Vārds, 19.05.2015., Nr. 20 (872), 26.lpp.

3. TIESNEŠU ATSEVIŠĶĀS DOMAS PRAKSĒ

3.1. Dialoga un tiesību jaunrades aspekti

Mūsdienās vairs nav iespējams turpināt apšaubīt faktu, ka tiesai ir tiesības veikt tiesību jaunradī. Pastāv jaunas, agrāk rakstīto tiesību sistēmā nepastāvējušas juridiskas tēzes radīšanas iespējamība. Šī tēze var būt gan vesela tiesību norma, kura līdz šim rakstīto tiesību sistēmā nav pastāvējusi, gan, pieļaujams, arī kādas jau agrāk pastāvējušas un pozitīvētas tiesību normas tāds papildinājums, kas maina šīs normas tiesisko sastāvu vai tiesiskās sekas.”⁸²

Demokrātijas, tiesneša neatkarības, tiesvedības efektivitātes principi līdzvaro un korigē tiesību jaunradī, tiesnesim izlemjot par nepieciešamību paust atsevišķās domas.⁸³ Lai būtu tiesību jaunrade, nav nepieciešams radīt pilnīgi jaunu tiesību normu, tā var būt kā papildinājums jau esošajām tiesību normām. Piemēram, pie viena panta pievienojot vēl vienu daļu vai apakšpunktu, vai arī, klāt pie esošās tiesību normas pievienot kādu teikumu, kas konkretizē, vai sašaurina jau esošās tiesību normas jēdzienu, tādā veidā ieviešot lielāku skaidrību un samazinot diskusijas tiesību zinātnieku starpā.

Viens no iespējamiem iemesliem tiesnešu atsevišķo domu paušanai ir arvien sarežģītāku tiesību jautājumu risināšana. Īpaši, ja piemērojamā norma ir neskaidra, vai pretrunīga. Tas izraisa diskusijas tiesnešu starpā, dažādu viedokļu apmaiņu un jaunu risinājumu piedāvājumu, kuru likumdevējs var ņemt vērā turpmāk.

Ir būtiski, lai šīs atsevišķajā viedoklī paustais rod plašāku atbalsi un rada argumentētas diskusijas gan publikāciju veidā, gan mācību auditorijās. Nākamais ķēdes posms ir jāuzņemas visai juristu saimei, no kuras aktivitātes vai, tieši otrādi, vienaldzības ir atkarīgs, kā nākotnē attīstīsies vai nostiprināsies juridiskā doma.⁸⁴ Tomēr nevajadzētu „uzrunāt” likumdevēju ikreiz, kad parādās sarežģītākas pakāpes kāzuss. Tiesnesim kārtīgi jāizvērtē sniegtā tiesība paust savas atsevišķās domas. Situācijā, kad radies sarežģīts tiesību jautājums, kurā viedokļi dalās, tiesnesim būtu jālemj par labu atsevišķo domu paušanai. Sabiedrība arvien vairāk ir ieinteresēta nolēmuma pamatojumā. Lietās, kad tiesa nolemj

⁸² Torgāns K. Vingrinājums kursam „tiesnešu tiesības” jeb par likuma burtu un garu. Jurista Vārds, 2018. 20.februāris, Nr.8

⁸³ Apse D. Tiesnešu atsevišķās domas. Salīdzinošie un personības nozīmes aspekti. Latvijas Universitātes žurnāls, Juridiskā zinātne, 2015, Nr.8 234.lpp.

⁸⁴ Šulmane D. Tiesnešu atsevišķās domas praksē. Jurista Vārds, 2016.gada 12.jūlijs, Nr.28 Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268953-tiesnesu-atseviskas-domas-prakse/> [aplūkots 12.04.2018.]

mainīt tiesu praksi, tai jāsniedz detalizēti un pamatoti argumenti, jāpaskaidro kāpēc pieņemts šāds lēmums.

Ikviens tiesnesis, neatkarīgi no tā, vai viņš ir pirmās instances vai kasācijas instances tiesnesis, sabiedrībā tiek asociēts ar tiesu varu kopumā. Katrs nekvalitatīvs vai nesaprotams tiesas spriedums vai tiesneša neatbilstoša uzvedība tiek attiecināta uz visu tiesu sistēmu kopumā.⁸⁵ Tas norāda arī uz paviršu un vienaldzīgu tiesneša pienākumu pildīšanu, un tā attieksmi pret lietu. Šādas situācijas neapšaubāmi rada tālejošas sekas.

Pieaugot nekvalitatīviem spriedumiem, tautas uzticība tiesu varai mazinās. Līdz ar to rodas destabilizējoša situācija starp tiesu varu un tautu. Lai šādas situācijas novērstu vai mēģinātu samazināt līdz nullei, autoresprāt, ir ieteicams strīdīgos un neviennozīmīgos tiesvedības procesos izmantot tiesnešu atsevišķās domas.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 27.jūnija lēmumā tiesa kritizēja tiesneša atsevišķo domu institūtu, norādot ka tas nav saistošs tiesību avots. Autore šim viedoklim nepiekrīt. Lietā par advokātam izvirzītajām prasībām pārstāvības tiesību noformēšanai tiesa norādīja, ka bez ievēribas atstājami blakus sūdzības iesniedzējas argumenti, kuros viņa, pievienojoties četru tiesnešu atsevišķajās domās paustajam atšķirīgajam viedoklim, kritizējusi Augstākās tiesas 2016.gada 17.jūnija lēmumā iekļauto likuma normu iztulkojumu. Pēc tiesas domām: „advokātam kā profesionālim tiesību normu piemērošanas jomā vajadzētu zināt, ka tiesiskas sekas rada Civilprocesa likuma 472.panta trešajā daļā paredzētajā kārtībā, tas ir, ar balsu vairākumu taisīts spriedums vai pieņemts lēmums, nevis mazākumā palikušo tiesnešu atsevišķās domas, kuras, protams, atklāj būtisku informāciju par juridiskas problēmas pastāvēšanu, iniciējot juristu saimes diskusijas konkrētajā jautājumā un tādējādi veicinot juridiskās kultūras attīstību, tomēr nevar iespaidot kasācijas instances tiesas nolēmuma leģitimitāti”.⁸⁶ Tomēr civilprocesa likuma komentāros norādīts pretējais. Tam, ka civilprocesa likumā iekļauta norma, par iespēju izteikt un pievienot lietai savas atsevišķās domas, ir pozitīva nozīme diskusiju veidošanai par tiesību problēmjaudājumiem un līdz ar to arī juridiskās domas attīstībā.⁸⁷

---

⁸⁵ Krūmiņa V. Sabiedriskā viedokļa ietekme uz tiesnešiem un tiesu sistēmu kopumā. Tiesnesis juridiskās kultūras telpā. Jurista Vārds, 2018.gada 6.februāris

⁸⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 27.jūnija lēmums lietā Nr. SKC-1299/2017. 4.lpp. Pieejams: http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=skc-1299-2017&dep=&ruling=&date_from=&date_to=&name=&action=filter [aplūkots 10.05.2018.]

⁸⁷ Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (29.-60.¹ nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 840.lpp.

Doktrinālā interpretācija var būt iekļauta arī tiesnešu atsevišķajās domās un vairākuma viedoklī.⁸⁸

Lielākajai daļai tiesību zinātnieku ir tendence vieglu un sarežģītu lietu nošķiršanas jautājumu skatīt pārāk teorētiski,⁸⁹ tāpēc tiesnešu atsevišķo domu lielākais pienesums ir debašu veicināšana citos tiesību palīgavotos, kristalizējot tiesiskajā domā izteiktās atziņas.⁹⁰

Tiesību piemērošana un līdz ar to arī tiesas spriešana ir saistīta ar komunikāciju starp likumdevēju, ierēdni, tiesu, lietas dalībniekiem, citām tiesām, tiesību zinātniekiem, plašsaziņas līdzekļiem un sabiedrību kopumā.⁹¹ Izmantojot dialoga metodi tiesa konkrētajā izskatāmajā lietā izskata argumentus, kas ir „par” un „pret”, no tā izsverot kādu lēmumu pieņemt. Šādā veidā ne tikai sabiedrība izpratīs kā tiesa nonākusi pie konkrētajiem secinājumiem, bet arī konkrētajā lietā iesaistītā puse, kurai gala iznākums ir bijis negatīvs. Ar dialoga metodi tiesa veicina sabiedrības uzticību tiesu varai.

Viens no sabiedrības neuzticēšanās cēloņiem ir dialogu ierobežojoši tiesu efektivizēšanas līdzekļi, kuri vieš šaubas par tiesas spriešanas pareizību. Dialogs prasa zināmu daudzumu tiesas resursu. Tāpēc jo vairāk dialoga tiek izmantots tiesas spriešanā, jo vairāk resursu tam jāatvēlē. Tas ietver lietas koleģiālu izskatīšanu, mutvārdu procesu, samierināšanu uzklaušīšanas ietvaros un vēl daudzas citas darbības, kas nodrošina veiksmīga dialoga piemērošanu. Ikvienu šāda dialoga izpausme sniedz kādu ieguvumu.⁹² Izmantojot dialoga metodi, tiesa sniedz pamatotāku un kvalitatīvāku spriedumu. Sabiedrība vairāk izprot, kā tiesa nonākusi pie konkrētā lēmuma, kā rezultātā sabiedrības uzticība tiesu varai pastiprinās.

Izmantojot ne vien iekšējo, bet arī ārējo nolēmuma pamatojumu, tiesa ar dialoga palīdzību izskaidro tiesiskā strīda risinājumu un pārliecina par tā tiesiskumu.⁹³ Tiesai, izmantojot dialoga metodi, tā spriedumā raksta garāku argumentāciju, kas liecina, ka šāda metode nepieciešama sarežģītākiem tiesību jautājumiem. Līdzīgi uzskata arī Inese Gaidele, pēc viņas domām, spriedumu par nepieciešamo argumentācijas apjomu ietekmē lietas

---

⁸⁸ Apse D. Tiesību palīgavotu mijiedarbības aspekti, Promocijai izvirzīto darbu kopsavilkums (publikāciju kopa), 2013. 29.lpp. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5144/23949-Diana_Apse_2013.pdf_kopsavilkums.pdf?sequence=1 [aplūkots 12.05.2018.]

⁸⁹ Gaidele I. Tiesas nolēmumu argumentācijas problēmas (I). Likums un tiesības.2003.gada augusts, 5.sējums, Nr.8 (48) 241.lpp.

⁹⁰ Apse D. Tiesību palīgavotu mijiedarbības aspekti, Promocijai izvirzīto darbu kopsavilkums (publikāciju kopa), 2013, 51.lpp. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5144/23949-Diana_Apse_2013.pdf_kopsavilkums.pdf?sequence=1 [aplūkots 10.05.2018.]

⁹¹ Bārduš G. Dialoga metode un sabiedrības uzticība tiesai. Jurista Vārds. 18.09.2007., Nr.38 1.lpp.

⁹² Bārduš G. Dialoga loma tiesas spriešanā. Promocijas darba kopsavilkums. Rīga, 2015. 26.lpp. Pieejams: http://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/31321/298-51343-Bardins_Gatis_gb07033.pdf?sequence=1 [aplūkots 12.05.2018.]

⁹³ Bārduš G. Dialoga metode un sabiedrības uzticība tiesai. Jurista Vārds. 18.09.2007., Nr.38 2.lpp.

problemātiskuma pakāpe tiesību piemērotāja skatījumā; prāvnieku spēja rast juridiski nozīmīgus papildargumentus viedokļa pamatošanai; pārsūdzības fakts.⁹⁴

Latvijas tiesu prakse liecina, ka dialoga iespēju vispusīga izmantošana sekmē pareizu, pārliecinošu un atzītu tiesas procesa iznākumu. Tomēr minētā prakse arī apstiprina, ka dialoga iespējas ne vienmēr tiek izmantotas.⁹⁵ Dialoga metodes izmantošana prasa zināmu laiku un lielāku darba ieguldījumu konkrētajā lietā, tāpēc, lai paātrinātu tiesas procesu, tiesneši izvēlas neizmantojot dialoga metodi pilnībā vai daļēji, kas noved pie nepilnīgi pamatota un nekvalitatīva sprieduma.

Dialoga metodes lietošanas kontekstā vēsturiski arī senās Grieķijas polisās tiesai bija tāds pats mērķis, spriest taisni tiesu, un liels uzsvars tika likts tieši tiesu debatēm. Tiesu debates Atēnās bija stingri formāli noteikta "runu divkauja" zvērināto priekšā. Tā kā saskaņā ar procesu zvērinātie iepriekš nebija iepazinušies ar lietu un par lietas saturu uzzināja tikai no tiesu debatēm, tad pusēm bija izdevīgi relatīvi īsajā laikā, kas katrai pusei bija atvēlēts, manipulēt ar patiesību, izceļot katrai pusei izdevīgāko informāciju.⁹⁶ Prof., Dr.iur. Sanita Osipova savā darbā „Taisnas tiesas modeļi senajā pasaulē” secina, ka „būtiskākās atšķirības ir nevis iztiesāšanas principos, bet gan objektivitātes un patiesības kategoriju izpratnē un nodrošināšanā”.⁹⁷ Ar to domājot, ka taisnīgums un patiesība vērtējama visaugstāk. Juridiskie argumenti nebija tik nozīmīgi kā pati argumentācija, izceļot konkrēto lietas pamatojumu ar „par” un „pret” izsverot no sniegtajiem argumentiem uz kādu nolēmumu būtu jāsliecas. No tā secināms, ka būtība argumentācijai senajās Grieķu polisās bija ļoti līdzīga dialoga metodei.

Tiesnesis, kurš nepiekrīt vai kritizē tiesnešu vairākuma viedokli, cita starpā, aicina ieklausīties arī likumdevēju. Atsevišķie viedokļi norāda uz nepieciešamību mainīt domāšanas līmeni tiesību aktu jaunradē, lai likumdevējs (arī valsts pārvaldes institūcijas) neradītu tiesību aktus ārpus savas kompetences, nederīgus konkrētajiem apstākļiem un vietai, tādējādi izkropļojot arī subsidiaritātes principa satura būtību.⁹⁸ Tiesai detalizēti jāpaskaidro, kāpēc tiesu prakse tiek mainīta un kāds ir tās pamats.

---

⁹⁴ Gaidele I. Tiesas nolēmumu argumentācijas problēmas (I). Likums un tiesības.2003.gada augusts, 5.sējums, Nr.8 (48) 245.lpp.

⁹⁵ Bārdiņš G. Dialoga loma tiesas spriešanā. Promocijas darba kopsavilkums. Rīga, 2015. 26.lpp. Pieejams: http://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/31321/298-51343-Bardins_Gatis_gb07033.pdf?sequence=1 [aplūkots 12.05.2018.]

⁹⁶ Osipova S. Taisnas tiesas modeļi senajā pasaulē. Rīga LU, Konf. krāj 2011.gadā. 172-173.lpp

⁹⁷ Osipova S. Taisnas tiesas modeļi senajā pasaulē. Rīga LU, Konf. krāj 2011.gadā. 173.lpp.

⁹⁸ Apse D. Tiesību palīgavotu mijiedarbības aspekti, Promocijai izvirzīto darbu kopsavilkums (publikāciju kopa), 2013, 51.lpp. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5144/23949-Diana_Apse_2013.pdf_kopsavilkums.pdf?sequence=1 [aplūkots 30.04.2018.]

Tāpat kā tiesu praksei, arī tiesnešu atsevišķām domām var būt būtiska nozīme ne tikai to tapšanas laikā, parasti tās vērstas uz juridiskās domas attīstību nākotnē un var kļūt par tiesu prakses un leģislatīvā regulējuma izmaiņu stimulu.⁹⁹

Pēc autores domām likumdevējam būtu pat nepieciešams sekot līdzī tiesneša izteiktajām atsevišķajām domām un ieklausīties tiesībzinātnieku viedokļos, lai spētu koriģēt esošos likumus un novērst to nepilnības.

3.2. Latvijas pieredze

Lielākajā daļā publicēto rakstu var novērot, ka tiesību zinātnieki vairāk pievērš uzmanību Satversmes tiesā izteiktajām tiesnešu atsevišķajām domām. Darba autore vairāk pēta un analizē Administratīvo lietu departamenta pieredzi laika posmā no 2014.gada līdz 2017.gadam.

Laika posmā no 2014.gada līdz 2017.gadam Administratīvo lietu departamentā nolēmumiem pievienotas vien divas tiesnešu atsevišķās domas. Tas liecina, ka atsevišķo domu skaits ir krietni sarucis salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem.

2013.gadā pie Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta nolēmumiem ir atrodamas piecas tiesnešu atsevišķās domas.¹⁰⁰ Tam par iemeslu varētu būt tiesneša personības aspekts. Pie Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta kā viens no aktīvākajiem atsevišķo domu pautējiem tika atzīts tiesnesis Jānis Neimanis.¹⁰¹ Viņš tiesneša pienākumus Administratīvo lietu departamentā sāka pildīt no 2007.gada. Pašlaik Jānis Neimanis ir Satversmes tiesas tiesnesis. Iespējams tas ir viens no iemesliem, kāpēc tiesnešu atsevišķās domas Administratīvo lietu departamentā tiek paustas salīdzinoši mazāk.

2014.gadā pie Administratīvo lietu departamenta sprieduma lietā tika pievienotas jau iepriekšminētā tiesneša Jāņa Neimaņa atsevišķās domas.

---

⁹⁹ Indrūna Z. Tiesnešu atsevišķās domas kasācijas instances civillietu nolēmumos (2006-2017). Latvijas Republikas Augstākās Tiesas biļetens. 2018. aprīlis, Nr. 16 141.lpp. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/2_Par_Augstako_tiesu/Informativie_materiali/BILETENS16_WEB.pdf [aplūkots 30.04.2018.]

¹⁰⁰ Apse D. Tiesnešu atsevišķās domas – to paušanas vēsturiskie, normatīvie un citi aspekti. Latvijas Universitātes 5. starptautiskā zinātniskā konference, veltīta Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 95. gadadienai Jurisprudence un kultūra: pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi, 2014. gada 10.–11. Novembris, 88.lpp.

¹⁰¹ Ibid

Savu argumentāciju tiesnesis sāka ar vārdiem: „Nevaru pievienoties vairākuma viedoklim par nodokļa revīzijas pieļaujamību šajā lietā,”¹⁰² kas liecina, ka tiesnesis Jānis Neimanis paudis atšķirīgo viedokli.

Savas atsevišķās domas, pēc autores domām, tiesnesis Jānis Neimanis lielākoties argumentēti pamatoja savu viedokli no teorijas puses ar dažādām tiesību normām. Savās atsevišķajās domās Jānis Neimanis saka, ka: „spriedumā norādīts, ka ar nodokļa revīzijas atzinumu saprotams nodokļa administrācijas lēmums,”¹⁰³ taču pēc savas sniegtās argumentācijas, tiesnesis nonāk pie secinājuma, ka tas tā nav.

Savu argumentāciju tiesnesis beidz ar pārdomām, ka: „spriedumā ietvertā atziņa, ka juridiski nodokļa revīzija nav notikusi, ja nodokļa administrācija pati savu lēmumu, kas pieņemts uz faktiski veiktas nodokļa revīzijas pamata, atzīst par spēkā neesošu, ir tiesiskai valstij bīstama.”¹⁰⁴

Kā otrs spriedums būtu jāmin Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015.gada 5. jūnija spriedums. Pie šī sprieduma tika pievienotas tiesnešu Daces Mitas, Vēsma Kakstes un Rudītes Vīdušas atsevišķās domas, kas tika koleģiāli paustas kopā.

Tika izskatīta lieta, kas ierosināta pēc A.K. pieteikuma par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2011.gada 30.augusta lēmuma Nr.22.4.7/59228 atcelšanu, sakarā ar A.K. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 31.marta spriedumu.

Valsts ieņēmumu dienests veica pieteicējam A.K. auditu par 2008. un 2009.gadu un tā rezultātā papildu samaksai budžetā aprēķināja iedzīvotāju ienākuma nodokli, soda naudu un nokavējuma naudu, kā arī samazināja skaidrās naudas uzkrājumus uz 2008.gada 1.janvāri, uz 2009.gada 1.janvāri un uz 2009.gada 31.decembri. Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors šo lēmumu atstāja negrozītu. Pieteicējs vērsās tiesā, lūdzot minēto lēmumu atcelt.

Gan Administratīvā rajona tiesa, gan Administratīvā apgabaltiesa šo lūgumu noraidīja. Taču Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments nosprieda atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 31.marta spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Pēc tiesnešu domām, kopsēdē bija jāizšķiras, kā piemērojamas tiesību normas divos būtiskos jautājumos:

---

¹⁰² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr. SKA-34/2014 un tiesneša Jāņa Neimaņa atsevišķās domas. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=&dep=SKA&ruling=&date_from=01%2F01%2F2014&date_to=31%2F12%2F2014&name=&actio n=filter&page=2

¹⁰³ ibid

¹⁰⁴ ibid

1) kā ir aprēķināms audita termiņš gadījumā, ja Valsts ieņēmumu dienests pēc informācijas pieprasīšanas ārvalstu nodokļu administrācijai ir veicis izmeklēšanas darbības uz vietas, proti, vai šāds laikposms būtu vai nebūtu ieskaitāms audita termiņā;

2) kādas sekas ir audita termiņa pārkāpšanai.¹⁰⁵

Pēc vairāku un normatīviem aktiem balstītu pamatojumu sniegšanas tiesneši nonāca pie secinājuma, ka: „tādējādi ir skaidrs, ka, pirmkārt, likums paredz gan šāda informācijas gaidīšanas posma neieskaitīšanu audita termiņā, gan arī audita termiņa pagarināšanu, ja pēc informācijas saņemšanas no ārvalstīm rodas nepieciešamība veikt tālāku apstākļu noskaidrošanu, kam nepietiek ar vispārīgo termiņu.”¹⁰⁶

Tiesneši atkārtoti uzsver, ka nav pamata neieskaitīt audita termiņā laikposmu, kurā nodokļu administrācija līdztekus informācijas pieprasīšanai var turpināt strādāt un šo laiku lietderīgi izmanto.¹⁰⁷

Savu argumentāciju tiesneši turpina, analizējot dažādas Administratīvā procesa likuma, likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” un likuma „Par nodokļiem un nodevām” normas.

Valsts ieņēmumu dienests lietas izskatīšanas laikā zemākas instances tiesās ir skaidrojis, ka tam ir tiesības neatkarīgi no audita prasīt informāciju un paskaidrojumus no personām. Šādas tiesības Valsts ieņēmumu dienests saskata likuma „Par nodokļiem un nodevām” 18.panta pirmās daļas 2.punktā. Pēc tiesnešu domām tā norāda uz vispārīgu nodokļu administrācijas pienākumu un nesniedz nekādus norādījumus par šāda pienākuma veikšanas kārtību, tādēļ norma nav izmantojama, lai izdarītu tālākus secinājumus. Minētās tiesības Valsts ieņēmumu dienests saskata arī likuma „Par Valsts ieņēmumu dienestu” 8.panta 8.punktā. Pēc atsevišķo domu paudēju domām Valsts ieņēmumu dienests pamatoti norāda, ka tam ir tiesības pieprasīt un uzkrāt informāciju arī ārpus audita ietvariem. Taču tās ir samērā vispārīgās tiesības un viņuprāt, tās nevar izmantot kā atsauci: „lai darbības, kas faktiski ir audita sastāvdaļa, atkal „iznestu” ārpus audita ietvariem pēc tam, kad audits jau ir sācies.”¹⁰⁸

Visbeidzot tiesneši, kas puda savu atsevišķo viedokli, kā pēdējo argumentu izsaka, ka nepiekrīt spriedumā paustajai atziņai, ka: „audita termiņa pārkāpšana tikai tad var būt

---

¹⁰⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr. SKA-102/2015 un tiesnešu Daces Mitas, Vēsmas Kakstes un Rudītes Vīdušas atsevišķās domas. 10.lpp. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=&dep=SKA&ruling=&date_from=01%2F01%2F2015&date_to=31%2F12%2F2015&name=&action=filter

¹⁰⁶ Ibid 10.lpp.

¹⁰⁷ Ibid 10.lpp.

¹⁰⁸ Ibid 11.lpp.

pamats administratīvā akta atcelšanai, ja kavējumam nav sniegts pienācīgs pamatojums.”¹⁰⁹

No, jau iepriekš aplūkotās Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta pieredzes, secināms, ka abās izskatītajās lietās ticis risināts nodokļu tiesību jautājums. Jānis Neimanis pauda savas atsevišķās domas lietā par pievienotās vērtības nodokli. Otrajā aplūkotajā lietā, kur tiesneši pauda savas atsevišķās domas koleģiāli, trīs tiesnešu sastāvā, tika risināts jautājums par iedzīvotāju ienākuma nodokli. Abās aplūkotajās lietās, tika pausts tikai atšķirīgais viedoklis.

Autore secina, ka izpētot Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta pieredzi lietās, kur paustas tiesneša atsevišķās domas laika periodā no 2014.-2017.gadam, nav bijusi ietekme uz likumdevēju. Tas, ka šāda ietekme nav bijusi nenozīmē, ka tāda nevar būt. Atsaucoties uz darbā jau iepriekšminēto Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietu „Andrejeva pret Latviju”, tiesneses Inetas Ziemeles sniegtās atziņas tika ņemtas vērā arī turpmāk.¹¹⁰ Tas liecina, ka atsevišķo domu paušana ir pozitīvi vērtējama, jo tā sniedz lielu ieguldījumu nākotnē.

Tā kā Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā tiesnešiem iespēja paust atsevišķās domas normatīvi ir nostiprināta tikai no 2013. gada 1. janvāra, secināms, ka laika posms līdz 2017.gadam ir bijis pārāk īss, lai sniegtu ietekmi uz likumdevēju. Tiesneša atsevišķās domas ir vērstas uz nākotni. Lai arī tiesnešu atsevišķajām domām Administratīvo lietu departamentā vēl nav pienācis ietekmes laiks, viss vēl var mainīties. Esošās tiesnešu publicētās atsevišķās domas vēl var sniegt ietekmi, jo nākotnē tiesību zinātnieki, iespējams, atsauksies uz to sniegtajām atziņām.

---

¹⁰⁹ Ibid 11.lpp.

¹¹⁰ Vairāk skatīt 2.nodaļu- Tiesneša atsevišķo domu normatīvais regulējums. 21.lpp.

4. KOPSAVILKUMS

1. Ne visā pasaulē ir ieviests atsevišķo domu institūts, bet Latvija ir to valstu skaitā, kurā tiesnešu atsevišķo domu paušana ir atļauta.

2. Tiesnešu atsevišķās domas var sniegt milzīgu atbalsi nākotnē. Balstoties uz tiesneša izteiktajām atziņām atsevišķajās domās, tiesneši var mainīt savu lēmumu. Kas ir mazākuma viedoklis tagad, var tapt par vairākuma viedokli nākotnē.

3. Tiesneša atsevišķās domas nodrošina tiesneša tiesībās uz vārda brīvību un neatkarību.

4. Tiesnesis, izsakot savu atsevišķo viedokli, pauž savu personīgo pozīciju saistībā ar izskatāmās lietas tiesību jautājuma risinājumu, nevis pakļaujas vairākuma viedoklim. Šādi tiek nostiprina tiesneša atbildību pret spriedumu.

5. Atsevišķā viedokļa paušana palīdz izprast nepilnības tiesas argumentācijā. Sniedzot plašāku un pamatotāku skaidrojumu, tiesnesis uzlabo sprieduma kvalitāti.

6. Tiesnešu atsevišķās domas var klasificēt dažādi. Tās var klasificēt pēc piekrītošā vai atšķirīgā viedokļa, pēc tiesnešu skaita, kas izteikuši savas atsevišķās domas un citi vēl pēc citiem aspektiem. Taču tiesnešu atsevišķām domām likumdevējs nav noteicis konkrētu saturu. No regulējuma vien saprotams, ka jāsniedz argumentācija, kas pamatotu savu atsevišķo viedokli.

7. Tiesnesis rīkojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei, tāpēc katra tiesneša nepilnīga vai neatbilstoša pienākumu pildīšana var zaudēt sabiedrības uzticību tiesu varai.

8. Tiesneša atsevišķās domas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā pagaidām nav devušas lielu ietekmi, taču jau esošas publicētās domas parāda nesaskaņas nodokļu tiesību jautājumos. Atklātā tiesnešu diskusija un dažādie viedokļi palīdz skaidrāk izprast konkrēto problēmjautājumu.

9. Administratīvā procesa likums nenosaka pienākumu tiesnešiem paust savas atsevišķās domas, ja viņa viedoklis neatbilst vairākumam. No tā izriet, ka tiesnešiem ir tiesības paust atsevišķās domas, nevis pienākums.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

Grāmatas:

1. Kursiša E. Satversmes tiesas tiesnešu atsevišķās domas. Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums. Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā, 2015.
2. Apse D. Tiesnešu atsevišķās domas. Saīdzinošie un personības nozīmes aspekti. Latvijas Universitātes žurnāls, Juridiskā zinātne, 2015, Nr.8
3. Apse, D. Tiesnešu atsevišķās domas – to paušanas vēsturiskie, normatīvie un citi aspekti. No: Jurisprudence un kultūra: pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, ISBN 978-9984-45-892-2
4. Ziemele I. Separate opinions at the European Court of Human Rights. Rīga: Riga Graduate School of Law, 2017.
5. Apse D. Tiesnešu atsevišķās domas – to paušanas vēsturiskie, normatīvie un citi aspekti, Latvijas Universitātes 5. starptautiskā zinātniskā konference, veltīta Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 95. gadadienai Jurisprudence un kultūra: pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi, 2014. gada 10.–11. Novembris.
6. Barak A. The Judge in a Democracy. Princeton, N.J. : Princeton University Press, 2006.
7. Tiesnešu ētikas komisijas atziņu krājums: skaidrojumi, atzinumi, lēmumi. 2008. – 2016. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016.
8. Tiesnešu ētikas kodekss. Pieejams: <http://providus.lv/article/tiesnesu-etikas-kodekss>
9. Tiesnešu ētikas komisija. 2014.gada 10.janvāra atzinums „Par tiesneša lietotajiem izteicieniem intervijā ar žurnālistu”. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/2016-TEKA_krajums_apskatei.pdf
10. Tiesnešu ētikas komisija. 2015.gada 13.februāra skaidrojums „Par tiesneša objektivitāti lietā, kurā pieteicējs ir augstākas instances tiesas tiesnesis”. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/2016-TEKA_krajums_apskatei.pdf

11. Apse D. Tiesību zinātne un tiesnešu tiesības. Latvijas Universitātes žurnāls, Juridiskā zinātne, Tiesību zinātnes nākotnei, 2, 2013, Nr.4.

Atsevišķi raksti grāmatu ietvaros vai internetā:

1. Administratīvo lietu departaments. Departamenta kompetence. Pieejams:
<http://www.at.gov.lv/lv/tiesvediba/tiesas-process-augstakaja-tiesa/kasacijas-instance/administrativo-lietu-departaments?print=true>
2. Merkuri E. Dissenting opinions in courts. Pieejams:
http://www.academia.edu/31090534/Dissenting_opinion_in_courts
3. Kelemen K. The Road from Common Law to East-Central Europe: The Case of the Dissenting Opinion. Pieejams:
http://www.academia.edu/27459865/The_Road_from_Common_Law_to_East-Central_Europe_The_Case_of_the_Dissenting_Opinion
4. Laffranque J. Dissenting Opinion and Judicial Independence. *Juridica International*, VIII, 2003. Pieejams:
http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2003_1_162.pdf
5. Safaleru E. Dissenting opinion of the Constitutional Court's judge: one of the guarantees of his independence. Report on the conference on "The Importance of Dissenting and Concurring Opinions in the Development of Judicial Review". Batumi, Georgia, 17-18 September 2010
Pieejams:[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JU\(2010\)016-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JU(2010)016-e)
6. Raffaelli R. Dissenting opinions in the Supreme Courts of the Member States. Study. Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs. European Union, 2012. Pieejams:
<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201304/20130423ATT64963/20130423ATT64963EN.pdf>
7. Torgāns K. „Tiesneša atsevišķās domas- tiesneša varoņdarbs vai nepilnība tiesas darbā”. Latvijas Universitātes 76.starptautiskā zinātniskā konference. Sekcija „Aktuālie zinātniskie jautājumi teorijā un praksē”. Pieejams:
<https://www.youtube.com/watch?v=ynkrbV-ERXI>
8. Hart D. Why we allow dissent – by our judges. Pieejams:
<https://ukhumanrightsblog.com/2012/10/14/why-we-allow-dissent-by-our-judges/>
9. Indrūna Z. Tiesnešu atsevišķās domas kasācijas instances civillietu nolēmumos (2006-2017). Latvijas Republikas Augstākās Tiesas biļetens. 2018. aprīlis,

Nr.16 Pieejams:

http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/2_Par_Augstako_tiesu/Informativie_materiali/BIL_ETENS16_WEB.pdf

10. Gaidele I. Tiesas nolēmumu argumentācijas problēmas (I). Likums un tiesības. 2003. gada augusts, 5. sējums, Nr. 8 (48) 241. lpp.

11. Osipova S. Taisnas tiesas modeļi senajā pasaulē. Rīga LU, Konf. krāj 2011. gadā.

Promocijas darbi:

1. Apse D. Tiesību palīgavotu mijiedarbības aspekti, Promocijai izvirzīto darbu kopsavilkums (publikāciju kopa), 2013. Pieejams:

https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5144/23949-Diana_Apse_2013.pdf_kopsavilkums.pdf?sequence=1

2. Bārdiņš G. Dialoga loma tiesas spriešanā. Promocijas darba kopsavilkums. Rīga, 2015. Pieejams: http://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/31321/298-51343-Bardins_Gatis_gb07033.pdf?sequence=1

Periodika:

1. Bārdiņš G. Dialoga metode un sabiedrības uzticība tiesai. Jurista Vārds. 18.09.2007., Nr. 38

2. Kursiša E. Tiesnešu atsevišķās domas: jēdziens un Satversmes tiesas regulējums. Jurista Vārds, 2016. gada 6. decembris, Nr. 49

3. Tiesnešu atsevišķās domas sodīto skolotāju lietā. Jurista Vārds, 2018. gada 6. februāris, Nr. 6

4. V. Krūmiņa. Tiesnešu vērtības un atbildība. Jurista Vārds 2015. gada 14. aprīlis, Nr. 15

5. Šulmane D. Tiesnešu atsevišķās domas praksē. Jurista Vārds, 2016. 12. jūlijs, Nr. 28 Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268953-tiesnesu-atseviskas-domas-prakse/>

6. Neimanis J. Sprieduma parakstīšana. Jurista Vārds, 2015. gada 19. maijs, Nr. 20

7. Torgāns K. Vingrinājums kursam „tiesnešu tiesības ” jeb par likuma burtu un garu. Jurista Vārds, 2018. 20. februāris, Nr. 8

8. Krūmiņa V. Sabiedriskā viedokļa ietekme uz tiesnešiem un tiesu sistēmu kopumā. Tiesnesis juridiskās kultūras telpā. Jurista Vārds, 2018.gada 6.februāris

Normatīvie akti:

1. Administratīvā procesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novembris, Nr.164 Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=55567>
2. Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.novembris, Nr.74 Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820>
3. Rules of Court https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf
4. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Rīgā: Latvijas Vēstnesis, 2011.
5. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Rīgā: Latvijas Vēstnesis, 2011.
6. Likums „Par tiesu varu”: Latvijas Republikas likums. Ziņotājs 1992. 15.decembris, Nr. 1/2 Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=62847>
7. The Constitution of the Republic of Lithuania. Pieejams: <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm>
8. Satversmes tiesas likums. Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1996. 14.jūnijs, Nr.103 Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=63354>
9. Constitutional Review Court Procedure Court judgment (5) Pieejams: <https://www.rigiteataja.ee/en/eli/530102013032/consolide>
10. The law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. The Procedure for the Issuing of a Ruling of the Constitutional Court. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193>
11. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (29.-60.1 nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012.

Tiesu prakse:

1. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 7.maija spriedums lietā Nr. SKA-14/2013
2. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2014.gada 24.jūnija spriedums lietā A.K. pret Latviju Nr.33011/08. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/eiropas-cilvektiesibu-tiesas-ect-spriedumi-un-lemumi>
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr. SKA-34/2014 un tiesneša Jāņa Neimaņa atsevišķās domas. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=&dep=SKA&ruling=&date_from=01%2F01%2F2014&date_to=31%2F12%2F2014&name=&action=filter&page=2
4. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā Nr. SKA-102/2015 un tiesnešu Daces Mitas, Vēsmaš Kakstes un Rudītes Vīdušas atsevišķās domas. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=&dep=SKA&ruling=&date_from=01%2F01%2F2015&date_to=31%2F12%2F2015&name=&action=filter
5. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 27.jūnija lēmums lietā Nr. SKC-1299/2017. Pieejams: http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=skc-1299-2017&dep=&ruling=&date_from=&date_to=&name=&action=filter

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Tiesneša atsevišķās domas kā tiesību palīgavots. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta pieredze (2014.-2017.) " izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba autors: _____

/Amanda Alehnoviča/

14.05.2018.

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba vadītājs: Dr.iur., docente Diāna Apse

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Tiesību teorijas un vēstures zinātņu katedrā 14.05.2018.

Studiju metodiķe: Baiba Beļicka

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē:

Komisijas sekretārs: